

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 486/16

לפני: כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט (בדימ') א' שהם
כבוד השופט ג' קרא

המערער: אריה שירזי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו (מיום 2.11.2015) וגזר דינו (מיום 7.12.2015) של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בת"פ 43665-11-11 שניתן על ידי כב' סג"נ ד"ר עודד מודריק

תאריך הישיבה: כ"ד בחשון התשע"ח (13.11.17)

בשם המערער: עו"ד שלמה בן-אריה; עו"ד בני נהרי; עו"ד אור
ששון; עו"ד יוסי זויטיא

בשם המשיבה: עו"ד יורם הירשברג; עו"ד הילה בז'ה; עו"ד לירון
ואקנין

פסק-דין

השופט ג' קרא:

ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' סגן הנשיא (בדימ') ד"ר ע' מודריק) בת"פ 43665-11-11 מיום 2.11.2015 ועל גזר הדין, מיום 7.12.2015.

רקע

1. עיקרה של הפרשה בהלוואות בריבית קצוצה שנתן המערער ובשימוש שעשו המערער ואדם נוסף (להלן: פלוני או עד המדינה) בעוסקים שונים על מנת להסוות את

מתן ההלוואות ואת כספי הריבית שהתקבלו בגינן ולהתחמק מתשלום מס הכנסה ומס ערך מוסף. בתמצית, כחלק מעסקאות ההלוואה, קיבלו הלווים חשבוניות של העוסקים השונים בהן נרשם ככזב כי בוצעו עסקאות אמת (להלן: חשבוניות פיקטיביות), וסכום המע"מ שנרשם בחשבוניות גילם את סכום הריבית ששולם בעבור ההלוואה, או חלק ממנו. זאת, על מנת שהלווים יקזזו את סכומי המע"מ שגולמו בחשבוניות הפיקטיביות בספריהם, כך שתשלום הריבית עבור ההלוואות, או חלקו, נעשה למעשה מקופת המדינה.

בשל כך הורשע המערער בשורה של עבירות מס, הלבנת הון, איומים ושיבוש מהלכי משפט ונדון ל-8 שנות מאסר לריצוי בפועל, מאסר על תנאי, וקנס בסך מיליון ש"ח או 18 חודשי מאסר תמורתו. מכאן הערעור, המופנה נגד ההרשעה ולחלופין נגד חומרת העונש.

כתב האישום

2. כתב האישום שהוגש נגד המערער מחזיק שישה אישומים. האישום הראשון עוסק במתן הלוואות לשבעה לוויים, ובגדרו מיוחסות למערער עבירות שונות שעיקרן קשירת קשר, רישום כוזב ועבירות לפי חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן: חוק מע"מ) ופקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: פקודת מס הכנסה). האישום השני עוסק בעבירות לפי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון) בגין עבירות המס נושא האישום הראשון המהוות עבירות מקור. האישום השלישי, הרביעי והחמישי עוסקים בעבירות איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). האישום השישי עוסק בעבירת שיבוש מהלכי משפט לפי סעיף 244 לחוק העונשין, והכל כפי שיפורט להלן. יצוין כבר עתה, כי בבית המשפט קמא הורשע המערער בעבירות שיוחסו לו במסגרת כלל האישומים, מלבד האישום החמישי, ממנו זוכה.

3. על פי המתואר בחלק הכללי של כתב האישום, בשלהי שנת 2010 ובשנת 2011 עסק המערער, יחד עם פלוני, באמצעות עוסקים שונים, במתן הלוואות בריבית קצוצה ללוויים שונים, וביצע עבירות במטרה להסתיר את מתן ההלוואות ולהתחמק מתשלום מס הכנסה ומע"מ בגין הריביות אותן גבה, ועל מנת להלבין רכוש שמקורו בעבירות.

4. האישום הראשון ייחס למערער מתן הלוואות לשבעה לוויים שונים במהלך התקופה הרלוונטית. לפי עובדות כתב האישום, על אף שעסק במתן הלוואות בריבית,

לא נרשם המערער כעוסק לצרכי מס ולא דיווח או שילם מס בעבור עסקאות ההלוואה. על פי המתואר, פעלו המערער ופלוני באופן הבא: הלווים זומנו לביתו של המערער יחד עם פלוני, שם אישר אותם המערער כמקבלי ההלוואה. במעמד זה הוסברו ללווים, על ידי המערער או בנוכחותו, תנאי ההלוואה, לרבות תשלומי הריבית, ונמסר להם כי במסגרת ההלוואה יקבלו חשבוניות פיקטיביות שסכום המע"מ הגלום בהן שווה לסכום הריבית על ההלוואה או חלקו.

להלן פרטי ההלוואות המתוארות בכתב האישום: שמונה הלוואות לחזי שינכה (להלן: שינכה) באמצעות חברת נתיבים אספקת דלקים ושמנים בע"מ (להלן: נתיבים) כשסכום הקרן והריבית בגינן הינו בסך כולל של 8,233,920 ש"ח; חמש הלוואות לכל הפחות למשה תשובה (להלן: תשובה) באמצעות חברת אופל דלקים בע"מ (להלן: אופל) כשסכום הקרן והריבית בגינן הינו בסך כולל של 3,615,560 ש"ח לכל הפחות; הלוואה לזכריה סוהיל (להלן: סוהיל) באמצעות חברת י.ה. רוויה ניהול נכסים בע"מ (להלן: רוויה) בסך של 260,000 ש"ח בגינה שולמה ריבית בסך של 124,800 ש"ח; הלוואה לבוריס קונין (להלן: קונין) באמצעות חברת אלמקס הנדסה בע"מ (להלן: אלמקס) בסך של 200,000 ש"ח בגינה שולמה ריבית בסך של 128,000 ש"ח; הלוואה למאיר סבן (להלן: סבן) באמצעות חברת מ.ס. פינוי אשפה בע"מ וחברת נ.א. תהילה בע"מ בסך של 500,000 ש"ח בגינה שולמה ריבית בסך של 900,000 ש"ח; הלוואה ליצחק הברדלה (להלן: הברדלה) באמצעות חברת נישה תמ"א 38 בע"מ בסך של 300,000 ש"ח בגינה שולמה ריבית בסך של 144,000 ש"ח; והלוואה למר ראובן זיו (להלן: זיו) בסך של 1,300,000 ש"ח בגינה שולמה ריבית בסך של 546,000 ש"ח (כולם ביחד להלן: הלווים).

על מנת להסוות את ההלוואות ואת ההכנסות שנתקבלו בגינן, קשרו המערער ופלוני קשר לרישום כוזב במסמכי העוסקים, והוציאו חשבוניות פיקטיביות בשם בעבור עסקאות כזב שלא בוצעו בפועל. רוב החשבוניות הוצאו על שם חברת לב אנרגיה בע"מ (להלן: לב אנרגיה), חברה שעסקה בתיווך וסחר בדלק ונמצאה בבעלותו של בני לוין (להלן: לוין). בפועל ניהל פלוני את עסקי לב אנרגיה, ולבקשתו הוציא לוין, שהיה מורשה החתימה בחברה, את החשבוניות הפיקטיביות. מתוכן, 36 חשבוניות הוצאו לחברת נתיבים שבבעלותו של שינכה, ו-17 חשבוניות לחברת אופל שבבעלותו של תשובה. שלוש חשבוניות פיקטיביות נוספות ניתנו על שם חברת אלמקס, העוסקת בתחום הקבלנות והבנייה, לחברת רוויה, חברת בנייה שנמצאה בבעלותם של סוהיל ואדם נוסף. לשם מימוש הקשר, פעלו המערער ופלוני יחד עם אחרים, בכזב, לרישום החשבוניות הפיקטיביות כחשבוניות שהוצאו בגין עסקאות

אמת, ולרישום התשלומים המפורטים בחשבוניות כאילו בוצעו לטובת העוסקים, אף שבפועל אלו שולמו למערער בגין החזר ההלוואה והריבית. כמו כן, נרשמו במאזנה של לב אנרגיה הוצאות כוזבות, על שם עוסקים שונים, כאשר בפועל סיפקו העוסקים חשבוניות ללב אנרגיה מבלי שבוצעה כל עסקה בגינם (להלן: התשומות הפיקטיביות). הרישום הכוזב נכלל בדוחות תקופתיים שהגישה לב אנרגיה לרשות המיסים. באמצעות השימוש בחשבוניות הפיקטיביות, הגדילו הלווים באופן כוזב את הוצאותיהם לצרכי מס הכנסה, והתחמקו מתשלום מס הכנסה ומע"מ, כך שבפועל חלק מהחזר הלוואה והריבית בגינה שולם על חשבון המדינה ומקופתה.

על פי כתב האישום, בסך הכל, פעל המערער יחד עם אחרים להוצאת 56 חשבוניות פיקטיביות בסך כולל של 25,332,476 ש"ח, בכוונה להתחמק מתשלום מס הכנסה בסך של 3,060,000 ש"ח לכל הפחות ומתשלום מע"מ בסך של 503,600 ש"ח לכל הפחות וסייע לאחר להתחמק מתשלום מע"מ בסך של 3,479,895 ש"ח. מעשיו של המערער נעשו בנסיבות מחמירות, נוכח סכומי המס מהם התחמק, מספר העבירות שבוצעו, והשיטתיות והתחכום הרב בהם נקט המערער בעת ביצוען.

בגין המעשים המפורטים באישום הראשון יוחסו למערער העבירות הבאות: עבירה של קשירת קשר עם אדם לעשות פשע לפי סעיף 499 לחוק העונשין; 100 עבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד לפי סעיף 423 לחוק העונשין; 56 עבירות של הוצאת חשבונית שאינה משקפת עסקה, בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 117(ב)(3) יחד עם סעיף 117(ב)(2) ו-1(3) לחוק מע"מ; 56 עבירות של הבאת אדם אחר להשתמטות ממס, בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 117(ב)(2) ו-1(3) לחוק המע"מ; עבירה של מרמה, בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 117(ב)(8) ביחד עם סעיף 117(ב)(3) לחוק מע"מ; 56 עבירות של הכנה וניהול של פנקסי חשבונות ורישומים כוזבים לפי סעיף 220(4) לפקודת מס הכנסה; ו-74 עבירות מרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה.

5. האישום השני ייחס למערער עבירות הלבנת הון בסך של 14,694,230 ש"ח. על פי כתב האישום, מעשיו של המערער, כמתואר באישום הראשון, הניבו לו רכוש אסור כהגדרתו בחוק איסור הלבנת הון, המורכב מהחזרי ההלוואות וריבית, שנתקבלו באמצעות המחאות, העברות בנקאיות וכסף מזומן, וכן מסכומי המע"מ שנותרו בידיו. על פי המתואר, הפעולות שביצע המערער כמפורט באישום הראשון, אפשרו לו להסוות את בעלותו ברכוש האסור, את מקורו, ואת הפעולות האמתיות המבוצעות בו. בין היתר, חלק ניכר מהמחאות הלווים הופקדו או נוכו למזומן בעסק חלפנות כספים

ופריטת שיקים בהרצליה בשם "יורוצ'ינג" (להלן: הצ'ינג') שנוהל על ידי מייק מיכאלי (להלן: מיכאלי) ונרשמו שם בכרטיס בשם "לב אנרגיה פיקדונות" (להלן: חשבון הפיקדונות). על פי המתואר, אף שהכספים בחשבון הפיקדונות נחזו כשייכים לחברת לב אנרגיה, בפועל המערער היה בעל הכספים והוא ששלט, בסתר, בפעולות שבוצעו בחשבון הפיקדונות, ועשה שימוש בכספים שהופקדו שם לשימוש האישי ולמתן הלוואות. בגין פעולות אלו יוחסו למערער עבירות של עשיית פעולה ברכוש אסור לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון ועשיית פעולה ברכוש בידיעה שהוא רכוש אסור לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

6. האישום השלישי ייחס למערער עבירה של איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין. כחלק מעיסוקו המתואר באישום הראשון נתן המערער הלוואה לתשובה. על פי המתואר, במהלך שנת 2011 החלו לחזור המחאות אותן נתן תשובה למערער כהחזר להלוואה וכריבית בגין ההלוואה. בפגישה שנערכה בין השניים במושב תירוש, איים המערער על תשובה כי יפגע בגופו בשל החוב. במועד שאינו ידוע למשיבה, איים המערער על תשובה כי יפגע בגופו בשל החוב, באומרו "אני אעייף לך את הראש לפני שתיתק לי את הכסף". כמו כן, במספר שיחות טלפון איים המערער על תשובה בפגיעה בגופו וקצב לו 48 שעות לשלם את החוב.

7. האישום הרביעי ייחס למערער שתי עבירות נוספות של איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין. במהלך החקירה שהובילה להגשת כתב האישום, ולאחר שנחתם הסכם עד מדינה עם פלוני, בעת הפסקה בחקירה, איים המערער על שני שוטרים בפגיעה בעד המדינה בכוונה להפחידם ולהקניטם. לדבריו "עד המדינה וילדיו ישלמו על מעשיו של עד המדינה ואלוהים ישלם להם בתרופות" וכן "שכאשר הוא (המערער) עושה 'אפצי' חצי עולם עומד על הרגליים וגם אם עד המדינה יהיה בתאילנד על חוף הים ימצאו אותו ואלוהים ישלם, לא המערער". כמו כן, המערער הושיט ידו הימנית בתנועת אקדח לכיוון המצח ואמר "כדור בין העיניים" (להלן: האיום הראשון). יומיים לאחר מכן, במהלך חקירתו של המערער על ידי רשות המיסים, חזר המערער ואיים בפגיעה בעד המדינה (להלן: האיום השני).

8. האישום החמישי ייחס למערער עבירת איומים נוספת, ממנה, כאמור, זוכה.

9. האישום השישי ייחס למערער עבירה של שיבוש מהלכי משפט לפי סעיף 244 לחוק העונשין. על פי כתב האישום, במהלך החקירה נמסר לחוקרים כי המערער מחזיק רשימת לווים במקום מסתור בשולחן האוכל שבביתו. במהלך חיפוש שנערך ביום

31.10.2011 שלא בנוכחות המערער נמצאה רשימה של המחאות הלווים אשר הופקדו בחשבון הפיקדונות (ת/329, להלן: רשימת הלווים או הרשימה), תועדה והושארה במקומה. בחקירתו ביום 9.11.2011 נשאל המערער על קיומה של רשימת הלווים אך שמר על זכות השתיקה. על פי המתואר, לאחר מועד החיפוש פעל המערער יחד עם אחרים להעלמת רשימת הלווים. בחיפוש נוסף שנערך בנוכחותו ביום 13.11.2011 לא נמצאה הרשימה, וכשנשאל, הכחיש המערער כי נהג להסתיר מסמכים בשולחן האוכל.

גרסת המערער בבית המשפט קמא

10. במענה לכתב האישום אישר המערער את היכרותו עם פלוני, וטען כי התפתה לתת לפלוני ולשותפיו הלוואות לאור מצג שווא לפיו הכספים ישמשו לקידום עסקים בתחום הברזל, הדלק והבנייה. המערער אישר עוד כי קיבל מפלוני המחאות סחירות של חברות שונות כבטוחות להחזר ההלוואות או כהחזר עצמו. בהמשך ההליך בבית המשפט קמא אישר המערער שנתן הלוואות לארבעה מתוך שבעת הלווים המנויים בכתב האישום. המערער הכחיש את הפצת החשבוניות הפיקטיביות וכפר בכל זיקה או מודעות להפצת החשבוניות הללו או בזיקתן להלוואות. בעדותו בבית המשפט, אישר המערער שידע כי פלוני מוציא חשבוניות, אך חשב שהחשבוניות הוצאו באופן חוקי. המערער טען כי פעל מול פלוני בלבד ולא מול הלווים, וכי לא ידע מהו שיעור הריבית שפלוני גובה מהלווים. אשר לעבירות האיומים, המערער הכחיש חלק מהאמירות המיוחסות לו, ובנוגע לאחרות טען כי מדובר בטעות בהכנת אמרות השגורות בפיו. כמו כן, המערער הכחיש את עבירת שיבוש הליכי המשפט, אך אישר שהחזיק ברשימה המשקפת את המחאות שהופקדו בגין ההלוואות, אותה העביר לו פלוני.

עיקרי הכרעת הדין

11. בית המשפט קמא הרשיע את המערער בכל העבירות שיוחסו לו, למעט אלו שבאישום החמישי. לאחר שבחן את מכלול חומר הראיות, קבע בית המשפט קמא כי המערער ופלוני קשרו קשר למתן הלוואות ללווים בהיקפים גדולים ובריבית קצוצה, כאשר מנגנון ההלוואה כלל שימוש בחשבוניות פיקטיביות שמשקפות עסקאות שלא היו ולא נבראו במטרה שהלווה יקבל במרמה מרשויות המס את סכומי המע"מ הנקובים בחשבוניות. באופן זה חברו השניים למתן הלוואות לכשבעה לווים. בהקשר זה נקבע, כי אין נפקות לכך שבחלק מהמקרים ההלוואה או הנפקת החשבוניות הפיקטיביות לא יצאה לפועל. כדי להסתיר את ההלוואות, נקבע, נפתח חשבון הפיקדונות בצ'יינג' שבו הופקדו רוב המחאות שנמסרו כהחזרי ההלוואה והריבית. בית המשפט קמא קבע שעל

אף שזיקתו של המערער לחשבון הפיקדונות הוסתרה, הוא היה למעשה הבעלים הממשי של החשבון. המערער עודכן באופן תדיר ביתרת החשבון, ביצע בחשבון פעולות אופייניות לבעל חשבון (עסקאות מט"ח, הפקדת מט"ח ומזומנים ועוד), אישר את המשיכות השונות והיה בעל הרשאה לביצוע כל פעולה אפשרית בחשבון. עוד נקבע כי פלוני היה אמנם ה"מוח" מאחורי מנגנון ההלוואות, אולם המערער היה מודע למנגנון והיה שותף הכרחי לפעולתו, ועל כן יש לראותו כמבצע במשותף.

12. בכל הנוגע לאישום הראשון התבססה הכרעת הדין כציר הראיה המרכזי על עדותו של פלוני, שכאמור היה שותפו של המערער בפעילות העבריינית המתוארת בכתב האישום וקיבל מעמד של עד מדינה. על פי עדותו של פלוני, הוא שאיתר את הלווים השונים, והסביר להם את מנגנון ההלוואות המגובות בחשבוניות פיקטיביות ואת תנאי התשלום. לאחר מכן הגיעו הלווים, יחד עם פלוני, לבית המערער לצורך קבלת "אישור". לגרסת פלוני, אישור המערער ניתן לכל הלוואה באופן ספציפי, ולא לכל לוואה, אך במקרה של הלוואות חוזרות, ניתן לעיתים בטלפון. במהלך הפגישות הללו הוסברו ללווים פרטי ההלוואה ותנאיה, והמערער היה מזהיר את הלוואה כי עליו לפרוע את התשלומים בזמן, וכי אינו יכול להתחרט ("נגעת נסעת – אין רוורסים"). פלוני העיד עוד כי לרוב המערער הוא שמימן את קרן ההלוואה, וסכומי ההלוואה הועברו ללווים בדרכים שונות, לעיתים בעת הפגישה עם המערער ולעיתים במשיכת הסכומים מחשבון הפיקדונות בצ'יינג'. החשבוניות הפיקטיביות הועברו ללווים על ידי לוין על פי הוראתו של פלוני, והמערער ופלוני היה מתחלקים ברווחי הריבית באופן שווה.

בגדרי הכרעת הדין בחן בית המשפט קמא את חומר הראיות ביחס לכל אחת מההלוואות שיוחסו למערער אל מול גרסתו של המערער בנדון, ומצא את גרסתו של עד המדינה מהימנה ביחס לכל אחת מההלוואות. בית המשפט התרשם כי עד המדינה הוא "נוכל בעל 'עומק עברייני'", ובעל יכולות אינטלקטואליות המסייעות לו במימוש תכניות פליליות מורכבות, אשר ככל הנראה הונה את שותפיו לעסקאות הבלתי חוקיות. עם זאת, ובשים לב לכך, קבע בית המשפט קמא כי עדותו ראויה לאמון, הן כיוון שלא נסתרה על ידי כל ראיה ממשית אחרת, והן בשל קיומם של שישה טיפוסי ראיה המסייעים לעדות:

- א. ראיות המוכיחות את בעלותו של המערער בחשבון הפיקדונות.
- ב. התנהלות חשבון הפיקדונות, שתואמת באופן מדויק את גרסתו של פלוני לאותה התנהלות.

ג. ראיות משכנעות בדבר מודעותו של המערער למנגנון השימוש בחשבוניות הפיקטיביות, שעיקרן בשתי הקלטות בהן מציע המערער להוציא חשבונית פיקטיבית במנותק ממתן ההלוואות, ובהעדר הסבר משכנע מצדו של המערער להוצאת החשבוניות בלא שנערכה עסקת אמת.

ד. עדויותיהם של שינכה, קונין ומקלדה לגבי הפגישה שערכו עם המערער, כשבאותו מעמד השמיע המערער משפטים מסבכים שמצביעים על מודעותו לחשבוניות הפיקטיביות.

ה. נקודות מפתח בעדותו של המערער, בין היתר התנערותו מעד המדינה והכחשת קיומן של עסקאות ההלוואה, נסתרו וגרסתו נמצאה חסרה ולא קוהרנטית.

ו. לא ניתן הסבר משכנע לתמיכתו של המערער בעד המדינה בהיקפים גדולים, מה שמוביל למסקנה כי למערער היה אינטרס כלכלי למימוש מנגנון ההלוואות לשם קבלת תשלומי הריבית, שכן החשבוניות הפיקטיביות היו הדרך לאפשר את פירעון ההלוואות.

13. נוכח קביעותיו העובדתיות במסגרת האישום הראשון, ומכיוון שהמערער לא הציג שום טענת הגנה, קבע בית המשפט קמא כי יש בסיס להרשעת המערער בעבירות הלבנת ההון המיוחסות לו באישום השני בגין הפעילות שהוכחה.

14. באשר לעבירת האיומים מושא האישום השלישי, קיבל בית המשפט קמא את עדותו של פלוני, שעמדה בבסיסה. סיוע לעדותו מצא בית המשפט בהאזנות סתר לשיחות שערך המערער בסמוך לפגישתו עם תשובה, בהן הביע המערער כעס ורוגז רב והבטיח ש"יטפל" בבעל החוב בדרך שהוא "יודע לטפל". נקבע, כי מעצם האמירה ברור ש"דרך הטיפול" של המערער היא באלימות או באיומי אלימות וכן כי השיחות שופכות אור על כוונותיו, ומלמדות על האינטרס האישי שלו בגביית הכספים מתשובה. אלו, הדגיש בית המשפט קמא, אינן מתיישבות עם גרסת המערער, לפיה חובו של תשובה היה כלפי פלוני ולא כלפיו. בית המשפט קמא הדגיש גם כי די בהוכחת עצם קיום האמירה ואין הכרח להוכיח את מועד ומיקום השמעת האיום.

15. האישום הרביעי ייחס למערער שתי עבירות איומים. בית המשפט קמא קיבל את גרסת התביעה בנוגע לאיום הראשון, וזאת בהתבסס על שלושה טעמים: דבריהם של שני החוקרים ששהו עם המערער באותה עת תואמים אלה לאלה בעיקרם; המערער לא נתן כל הסבר משכנע לכבישת גרסתו בעת חקירה שהתקיימה בדבר השמעת האיומים; המערער לא שלל בעדותו כי נקט בחלק מהביטויים. תוכנו של האיום השני שתואר בגדרי אישום זה, שהושמע באזני חוקרי רשות המיסים, לא היה שנוי במחלוקת

היות שהוקלט במהלך החקירה. בית המשפט קמא קבע כי אף אם הדברים נאמרו בסערת רגשות, כטענת המערער, אין בכך כדי לשלול את תוכנם המאיים.

16. אשר לאישום השישי, שמייחס למערער עבירת שיבוש מהלכי משפט, קבע בית המשפט קמא כי היות שהימצאות רשימת הלווים במגירת השולחן אינה שנויה במחלוקת, ומכיוון שהרשימות נעלמו מהמגירה בין החיפוש הראשון לשני, המסקנה המתבקשת היא כי אלו הוצאו באופן מכוון לפי הוראה של המערער, מה שמגבש את יסודות העבירה. בית המשפט קמא דחה את טענת המערער כי אדם אחר הוציא את הרשימה ללא ידיעתו, וזאת בהעדר כל תשתית לביסוסה, ובשים לב לסד הזמנים הקצר שעמד לאותו אדם נוסף כדי לפעול ולכפירתו של המערער בפליליות מעשיו.

17. לבסוף, דחה בית המשפט קמא את טענותיו של המערער ל"הגנה מן הצדק" בשל אי-חוקיות שנפלה בהסדרת מעמדו של עד המדינה. בית המשפט קמא מצא כי הסכם עד המדינה נכרת בסמכות וברשות, בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה, וכן כי עובר לעריכת ההסכם נערכה התייעצות לגבי הראיות החיצוניות לעדותו של פלוני ובשאלה האם הן עולות לכדי סיוע. אף שלא הוצג אישור בכתב מטעם פרקליטת המחוז לחתימת הסכם עד המדינה, קבע בית המשפט קמא כי חזקה על פרקליטת המחוז שפעלה על פי סמכותה והפעילה את שיקול דעתה כנדרש. זאת ועוד, באשר לטענות המערער כי פלוני הוא העברייך המרכזי בפרשה ועל כן אין להעניק לו מעמד של עד מדינה, קבע בית המשפט קמא כי מרכזיותו של פלוני אינה שוללת את מרכזיותו של המערער, בלעדיו המיזם הפלילי לא היה מתקיים. בית המשפט קמא הוסיף כי גם אם נניח שהמערער אינו העברייך המרכזי, בשל היותו יעד משטרתי ארצי במשך שנים רבות האינטרס הציבורי מצדיק את כריתת הסכם עד המדינה לשם הבאתו לדין.

עיקרי גזר הדין

18. בגזירת עונשו של המערער קבע בית המשפט קמא שלושה מתחמי ענישה. המתחם הראשון כלל את עבירות המס, הלבנת ההון והאיומים שבוצעו להשלמתן, כמפורט באישומים הראשון, השני והשלישי. לאחר ששקל את הערכים שנפגעו – יציבות המשק ושוויון בנטל המס, את ה"מוניטין" של המערער כאדם מסוכן, את היותו גורם מרכזי בביצוע העבירות, ואת מדיניות הענישה הנוהגת, קבע בית המשפט קמא מתחם עונש בין ארבע לשמונה שנות מאסר בנוסף לקנס בין 850,000 ש"ח למיליון ש"ח. בגדרי המתחם שקל בית המשפט את העובדה שהיקפי העבירה אינם גדולים באופן יחסי כשיקול לקולא ומאידך את הלבנת ההון שהושג באמצעות העבירות

והשימוש באיומים לשם ביצוען כנסיבות מחמירות. לבסוף, גזר בית המשפט קמא על המערער בגין העבירות הנ"ל שש וחצי שנות מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו, שנה וחצי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים וקנס בסך מיליון ש"ח או 18 חודשי מאסר תמורתו.

המתחם השני כלל את עבירות האיומים על עד המדינה המפורטות באישום הרביעי. בגדרי תחום זה שקל בית המשפט קמא את החשש לשלום הציבור, את הרתיעה שאיומים מסוג זה יוצרים מפני שיתוף פעולה עם רשויות החוק, ואת העובדה שהאיומים הושמעו באופן עקיף. בית המשפט קמא קבע את המתחם, בהתאם לעמדת המשיבה, בין 10-18 חודשי מאסר וגזר על המערער שנת מאסר בפועל ושנת מאסר על תנאי למשך שלוש שנים.

המתחם השלישי עניינו בעבירת שיבוש מהלכי המשפט שבאישום השישי, המתחם נקבע בין שישה לעשרה חודשי מאסר, ועל המערער הושתו שישה חודשי מאסר בפועל ועוד שנת מאסר על תנאי למשך שלוש שנים.

לבסוף, נקבע כי עונשי המאסר בפועל שנקבעו ירוצו במצטבר, כך שבסך הכל נגזרו על המערער שמונה שנות מאסר בפועל, בניכוי ימי מעצרו.

תמצית טענות המערער

19. הערעור נסב כאמור על הכרעת הדין ולחילופין על גזר הדין. באי כוחו של המערער העלו שלל רב של טענות, שלא הותירו אבן לא הפוכה, וכוונו לממצאים העובדתיים שקבע בית המשפט קמא ולמסקנות שהסיק מהם. להלן אתייחס לעיקרי הדברים. בתמצית, ליבו של הערעור בהסכם עד המדינה ובטענות המערער כי לא היה מודע לשימוש בחשבוניות פיקטיביות וכי לא נמצא סיוע לעדותו של עד המדינה בעניין זה. לשם היעילות אעמוד על טענות המערער בפירוט במסגרת הדיון וההכרעה בהן.

דיון והכרעה

20. הדיון יחולק למספר חלקים. תחילה אדון בטענות המערער ביחס להסכם עד המדינה. לאחר מכן אדון במהימנות עדותו של עד המדינה ובראיות הסיוע שנמצאו לה לצורך הרשעת המערער במיוחס לו במסגרת האישום הראשון. אחר כך אדרש, בהתאם לצורך, לטענותיו של המערער הנוגעות ליתר האישומים בהם הורשע. לבסוף, אתייחס לערעור על גזר הדין.

21. המערער העלה שתי טענות עיקריות בנוגע להסכם עד המדינה. האחת, לעניין אישור הסכם עד המדינה, והשנייה לעניין סיווגו של המערער כעברייני העיקרי. ראשית, טען המערער כי לא ניתן אישור פרקליטת המחוז לחתימת הסכם עד המדינה, בניגוד להנחיית היועץ המשפטי לממשלה ("עד מדינה" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 4.2201 (התשס"ה) (להלן: הנחיית היועץ)), או כי אישור זה הושג במרמה. לשיטת המערער, חרף בקשותיו הנשנות לקבלת האישור האמור, הן במסגרת בקשה לפי סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: החס"ד"פ) והן במהלך הדיונים בבית המשפט קמא, האישור לא הועבר לידיו. בהמשך לכך, טען המערער כי בעבר סירבה פרקליטת המחוז להעניק פלוני מעמד של עד מדינה בהיותו עברייני סדרתי, ועל כן ספק אם פרקליטת המחוז נתנה את אישורה להסכם הנוכחי. עוד נטען כי עד המדינה קיבל טובות הנאה נוספות על אלו המופיעות בהסכם עד המדינה, ללא ידיעתה של פרקליטת המחוז, ועל כן גם אם פרקליטת המחוז אישרה את ההסכם, האישור הושג במרמה. שנית, נטען למשוא פנים בחתימה על הסכם עד המדינה עם פלוני, שכן, לטענת המערער, פלוני הוא העברייני המרכזי והמערער הוא רק אחד ממקורות המימון שלו. בתוך כך, נטען כי בחלקה של הכרעת הדין הנוגע לסוגיה זו חשף בית המשפט קמא "דעה קדומה שלילית" כלפי המערער שאינה מבוססת על חומר הראיות. לבסוף, טען המערער לאכיפה בדרנית לאחר שמעורבים אחרים בפרשה לא הועמדו לדין. פגמים אלו, נטען, מקימים למערער "הגנה מן הצדק" אשר יש בה כדי להביא לביטול כתב האישום נגדו.

22. המשיבה טענה כי הסכם עד המדינה נכרת כדין, וכי ההליך שהוביל לכריתתו תועד ואושר כראוי. לטענתה, המסמכים הרלוונטיים, לרבות מסמך האישור, אף הופיעו ברשימת חומרי החקירה שהועבר לבאי כוח המערער, אולם סווגו בשגגה כמסמכים פנימיים, ולכן לא הועברו לעיון ההגנה. אשר לטענות המערער הנוגעות לסיווגו כעברייני העיקרי, טענה המשיבה כי הוכחה מרכזיותו של המערער בעבירות הנדונות בהליך דנא. אשר לטענה בדבר דעה קדומה כלפי המערער, טענה המשיבה כי ההתייחסות היחידה של בית המשפט קמא לרקעו של המערער בהכרעת הדין היא באמרת אגב, וכן כי הרקע של המערער עולה גם מעובדות כתב האישום, והודגש על ידי באי כוחו בפני בית המשפט קמא. אשר לטענת האכיפה הבררנית, נטען כי הוגשו כתבי אישום נגד שבעה מעורבים נוספים בפרשה, ואין ללמוד מהעובדה כי טרם הוגש כתב אישום כלפי אחד מהמעורבים הנוספים על אכיפה בדרנית.

23. הרקע להגשת כתב האישום נגד המערער ולחשיפת הפרשה בחקירה סמויה שהתנהלה סביב חשדות לעבירות שוחד וקבלת דבר במרמה ברשות המיסים, בהן נחשדו, בין היתר, המערער ופלוני (עדויותיהם של ראש צוות החקירה מטעם המשטרה רפ"ק (כדרגתו אז) חמדי (להלן: רפ"ק חמדי) (פ/517-518 מיום 13.6.2012; פ/1186 מיום 6.9.2012), וראש צוות החקירה מטעם רשות המיסים סנ"צ נחמני (להלן: סנ"צ נחמני) (פ/3056-3057)). עקב כך, ביום 26.10.2011 נעצרו פלוני והמערער. בחקירתו, מסר פלוני כי המערער אינו מעורב בחשדות השוחד שנחקרו, אך הפנה את החוקרים לכיווןן של העבירות הנדונות כאן. לאחר חקירה ראשונית, ניתן אישור מטעם הפרקליטות לערוך משא ומתן מול פלוני לחתימה על הסכם עד מדינה. בהמשך לכך, נערכו מספר פעולות חקירה לאימות דברים שמסר פלוני, במהלכן הושגה בין היתר, בעקבות מידע מוכמן שמסר פלוני, רשימת הלווים (המוזכרת לעיל באישום השישי), מה שלימד על מהימנות המידע שמסר פלוני (עדויות של רפ"ק חמדי, פ/522). לפי עדותו של רפ"ק חמדי, לאחר שאומתה גרסתו של פלוני, ובעקבות מציאת רשימת הלווים, נערכה טיוטה להסכם עד המדינה, שהועברה לאישור פרקליטת המחוז (פ/523).

ביום 3.11.2011 נחתם הסכם עד מדינה (ת/24, להלן: ההסכם) בין פלוני לבין המשיבה, עליו חתומים פלוני, רפ"ק חמדי מטעם משטרת ישראל וארז עמיקם מטעם רשות המיסים. בראשית ההסכם מצוין כי ההסכם נערך ונחתם "על דעת פרקליטת מחוז תל אביב (מיסוי וכלכלה), עו"ד אלה רובינק ועל דעת ראש יא"כ תנ"צ אבי נוימן". כמו כן, צוין כי "העד מצהיר כי הוא לא עומד בראש הקבוצה ו/או חבר העבריינים שיזמה או הורתה לבצע את העבירות". בסעיף 11 מתחייב עד המדינה שלא לבצע כל עבירה פלילית ממועד חתימת ההסכם ועד לסיום המשפט. בכפוף לעמידתו של פלוני בהתחייבויותיו על פי ההסכם, נקבע כי המשיבה תחזור בה מכתב האישום שיוגש נגדו בגין חלקו בפרשה, וכן מכתב אישום נוסף העומד נגדו, ולא יוצאו נגדו חיובי שומה בגין שלושה תיקי חקר. כמו כן, על פי ההסכם ישולם לעד המדינה סך של 400,000 ש"ח. עוד נקבע כי אם עד המדינה יפר את התחייבויותיו על פי ההסכם, המשיבה תהיה רשאית לבטל את ההסכם ולהעמיד את פלוני לדין.

24. מוסד עד המדינה "הריהו בבחינת הכרח אשר לא יגונה, ולא אחת זוהי האפשרות היחידה כדי להתחקות אחר ביצוע מעשים פליליים חמורים, לגלותם ולהביא את העבריינים העיקריים לדין" (ע"פ 190/82 מרקוס נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(1) 225, 291 (1983)). על דרך הכלל, בית משפט זה בשבתו כבג"ץ לא מתערב בשיקול דעתן של רשויות התביעה במסגרת עריכת הסכמי עד מדינה, ועל המלין נגד תוקפו של הסכם

כזה, מוטל להראות כי נפל בהחלטה על עריכת ההסכם "פגם ברור וגלוי המצביע על פגיעה בטוהר המידות השלטוני או בעקרונות המינהל הציבורי" (בג"ץ 6059/93 בראון נ' אהרון שדר – פרקליט מחוז תל-אביב (20.12.1993) (להלן: עניין בראון); וראו גם בג"ץ 6410/14 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' פרקליט המדינה, פסקה 76 והאסמכתאות שם (4.2.2015)). כלל זה שריר וקיים גם עת הסכם עד מדינה נתקף באופן עקיף במסגרת ערעור, כבעניינו (ע"פ 5975/14 אגבריה נ' מדינת ישראל, פסקה 19 לחוות דעתו של השופט י' עמית (31.12.2015)). כמו כן, סטייה מהנחיית היועץ, בהיותה הנחיה פנימית, לא תביא בהכרח לפסילתה של עדות עד מדינה (עניין בראון, פסקה 8). יתרה מכך, סטייה מהנחיית היועץ כאמור, על דרך הכלל, לא תוביל להקלה עם הנאשם (ע"פ 4087/14 סקורדוק נ' מדינת ישראל, פסקה 62 (5.1.2017)).

25. בסעיף 4 להנחיית היועץ נקבע כי "טיוטת הסכם עד המדינה תאושר ע"י פרקליט מחוז עובר לגיבוש ההסכם". בהמשך לכך קובע סעיף 5 להנחיה כי "ככלל הסדר עד מדינה ייערך בכתב ובאישור פרקליט מחוז". בעניינו, ההסכם עצמו מלמד כי אכן ניתן אישור פרקליטת המחוז כנדרש על פי הנחיית היועץ. לכך מצטרפת עדותו של רפ"ק חמדי, החתום על ההסכם, שהעיד כי לאחר שגובשה טיוטת ההסכם, זו הועברה לפרקליטת המחוז לאישור (פ/523 ש' 1-3). כמו כן, במהלך חקירתו הנגדית העיד באריכות על הדיונים שקיים בעניין עד המדינה עם הפרקליטות (פ/1267-1273).

אכן, תמוה בעיני מדוע חרף בקשותיו החוזרות של המערער במהלך ההליך דלמטה ובטיעוניו דכאן, בחרה המשיבה להיתלות בטענות צדדיות על פני הצגת מסמך האישור עצמו וגדיעת ענף זה של טענות המערער. אולם, כאמור, הראיות מלמדות כי אישור כאמור אכן ניתן. יתרה מכך, מסמך האישור הופיע ברשימת חומרי החקירה שהועברה למערער, אף שסווג כמסמך פנימי, ואולם חרף בקשותיהם החוזרות והנשנות של באי כוח המערער לקבלת המסמכים שנוגעים "למשא ומתן עובר לחתימת הסכם עד המדינה" לא הוגשה בקשה ספציפית לחשיפת המסמך הרלוונטי. ויודגש, כי טענותיו של המערער בדבר חשיבותו של תיעוד הליך החקירה, מבלי להמעיט מחשיבותן, אינן מעניינות – שכן המערער אינו מלין על קבלת תיעוד החקירה והמשא ומתן שהובילו לחתימה על ההסכם, אלא על חשיפת מסמך אישור פרקליטת המחוז הפורמאלי עצמו – אשר על פי הנחיית היועץ אין כל דרישה כי יינתן בכתב.

עוד אוסיף, כי לדידי המשא ומתן הארוך שנערך מול פרקליטת המחוז בעניינו של פלוני מספר שנים טרם עריכת ההסכם הנוכחי במסגרת חקירה אחרת (עדותו של

סנ"צ יאיר נחמני, פ/3070) דווקא מפריך את תזת ההגנה לפיה האישור ניתן במחטף ושלא על דעתה של פרקליטת המחוז, או שלא ניתן אישור כאמור על אף שהדבר נכתב במפורש על גבי ההסכם.

26. טענה נוספת שהעלה המערער בהקשר זה נוגעת לתביעה אזרחית שהגיש עד המדינה נגד המשיבה במהלך הדיונים בפני בית המשפט קמא בגין הפרת הסכם עד המדינה, עליה הוטל צו איסור פרסום (להלן: התביעה האזרחית). תביעה זו נסתיימה בהסדר פשרה לאחר סיום שמיעת ההוכחות בהליך דנן. לטענת המערער, במהלך המשא ומתן שהוביל לחתימת ההסכם הובטחו לעד המדינה בעל פה טובות הנאה נוספות שלא הועלו על הכתב, ואלו נדרשו בתביעה האזרחית. משכך, טען המערער, כי אם פרקליטת המחוז לא ידעה על טובות ההנאה הנוספות הרי שהסכמתה התקבלה במרמה. לחלופין נטען כי אם פרקליטת המחוז הייתה מודעת לאותן טובות הנאה נוספות, הרי שההסכם אינו משקף את היקף טובות ההנאה שקיבל עד המדינה וכך נמנעה ביקורת שיפוטית על תכנו. המשיבה גרסה בגדרי הערעור כי יוצגה בתביעה האזרחית על ידי הפרקליטות וכי הסכם הפשרה אושר על ידי על הגורמים המוסמכים, לרבות פרקליטת המחוז.

בית המשפט קמא, שהיה מודע לתביעה האזרחית, לא מצא שיש בה כדי להשפיע על הכרעת הדין. במסקנה זו לא מצאתי להתערב. כפי שניתן להבין, טענותיו של המערער מבוססות על מספר הנחות שלא נתמכו בראיות הן לגבי אותו "הסכם בעל פה", והן לגבי אישורה של פרקליטת המחוז. לאחר שעיינתי בהסכם הפשרה החתום ובהעדר ראיות לטענות הקשות שהעלה המערער, לא מצאתי בהן ממש.

למעלה מן הצורך, אעיר כי קבלתן, או הבטחה לקבלתן, של טובות הנאה, מהווה חלק בלתי נפרד ממהותו של מוסד עד המדינה (ע"פ 1292/06 תורק נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (20.7.2009)). עיון בהנחיית היועץ מלמד כי מגוון טובות ההנאה שעשויות להינתן כחלק מהסדר עד מדינה רחב הוא, וכי "טובות ההנאה שיינתנו לעד הן פועל יוצא של נסיבות כל מקרה ומקרה". אין כל הנחייה קונקרטית לגבי אופן קביעת התמורה הכספית, וזו נקבעת בהתאם לצרכי המשא ומתן. מכל מקום, איני סבור כי טענה בדבר היקף טובת ההנאה הכספית הניתנת במסגרת הסדר הטיעון, יש בה כדי להועיל למערער בערעורו דכאן.

נוכח כל האמור, בהעדר כל ראיה לתמיכה בטענות המערער ולסתירת חזקת התקינות העומדת לרשות התביעה (ע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל, פסקה 382

((10.11.2011)), אני מאמץ את קביעת בית המשפט קמא כי "הסכם עד המדינה נערך בסמכות וברשות".

27. מכאן לטענה בדבר סיווג המערער כעברייני העיקרי. בסעיף 2 להנחיית היועץ מפורטים השיקולים אותם יש לאזן בעת הפיכתו של שותף לדבר עבירה לעד מדינה. אחד משיקולים אלו, הוא מעמד העד ומרכזיותו. כך, על פי ההנחיה "ככלל לא ייחתם הסכם עד מדינה עם העברייני העיקרי בפרשה, או עם ראש הכנופיה העבריינית... עם זאת, אין לשלול חתימת הסכם כאמור עם עברייני מרכזי שאינו העברייני העיקרי... כמו כן ניתן להעניק מעמד של עד מדינה לשותף אשר חלקו אינו נופל מזה של שותפיו כאשר האינטרס הציבורי מצדיק זאת". בהמשך לכך, נקבע כי במקרים חריגים ניתן לשקול הסכם גם עם המבצע העיקרי ככל ששיקולים מיוחדים מצדיקים זאת, וביניהם איכות המידע וכמותו, בכפוף לאישורו של פרקליט המדינה או מי מטעמו.

בית המשפט קמא קבע כי מרכזיותו של פלוני במיזם הפלילי אינה שוללת את מרכזיותו של המערער – הוא "בעל הבית", המממן את ההלוואות, אשר כל הלוואה וכל הוצאה של כספים מחשבון הפיקדונות, דרשה אישורו. לא מצאתי להתערב בהכרעה זו. מבלי להפחית מחלקו של עד המדינה בתכנית העבריינית, בהתאם לכתב האישום, המערער הוא גורם שאין בלתו בביצוע התכנית: הוא תיפקד כ"בנק" שנתן את ההלוואות; הוא ששלט בקופת המזומנים שהזינה את מיזם ההלוואות; הוא ששלט בחשבון דרכו עברו חלק נכבד מהכספים שנמשכו והופקדו בקשר עם ההלוואות; והוא ש"אשר" באופן אישי כל הלוואה לפני שניתנה. המערער מציין כדוגמה לחלקו השולי בפרשה כי אף שהוא לא אישר הלוואה לאחד כרמי מקלדה (להלן: מקלדה), נתן לו פלוני הלוואה בעצמו, והונה אותו. אולם, כפי שמצביעה המשיבה, מעדותו של פלוני עולה כי בשל סירוב המערער למתן ההלוואה ניסה פלוני למצוא מקור מימון אחר ללא הצלחה (פ/777), מה שמחזק את חשיבותו של המערער כגורם ראשי והכרחי במנגנון ההלוואות.

עוד אעיר כי הפסיקה הכירה בנסיבות המצדיקות עריכת הסכם עד מדינה עם מבצע עיקרי, למשל מקום בו ההסכם איפשר לפענח שורה של עבירות קשות וחמורות שבוצעו על ידי שורה של אנשים (בג"ץ 4085/03 טורק נ' היועץ המשפטי, פסקה 4 (16.6.2003)). כמו כן, בהנחיית היועץ מובא הטעם לחתימה על הסכם עד מדינה עם מי שחלקו בעבירות מרכזי, שכן לעיתים "רק עברייני אשר מעמדו בפרשה או בחבורה העבריינית איננו שולי, יכול לספק ראיות קבילות ומספיקות למעורבות כל מבצעי העבירה בעבירות המיוחסות להם". ואכן כך הדבר בענייננו, שכן המשיבה מציינת כי

גיוסו של עד המדינה הוביל להגשת כתבי אישום נגד שמונה מעורבים בפרשה, וכי תרומתו של עד המדינה להרשעתם הייתה מכרעת. בכך יש ללמד על כוחו של האינטרס הציבורי בחתימת הסכם עד המדינה עם פלוני, על אף חלקו המרכזי בפרשה. מטעם זה, ובשים לב גם להערותיו של בית המשפט קמא בעניין, לא מצאתי ממש גם בטענת המערער לאכיפה בררנית.

די בכך לדחיית טענות המערער בעניין הסכם עד המדינה.

28. מכאן המשיך בית המשפט קמא והעיר, למעלה מן הצורך, כי במקרה דנן האינטרס הציבורי מורה על קיום הסכם עד המדינה גם אם חלקו של המערער בפרשה קטן מחלקו של פלוני, וזאת בשל היותו של המערער יעד משטרתי ראשון במעלה ובשל פעילותו והשפעתו בעולם העברייני. לטענת המערער אמרו אלו בהכרעת הדין אינן מבוססות בחומר הראיות, ומלמדות על דעה קדומה כלפי המערער, שגרמה לעיוות דינו.

29. לא מצאתי ממש בטענה זו. הערת בית המשפט קמא בדבר היותו של המערער יעד משטרתי, שלא בוססה בחומר הראיות ובנסיבות העניין ראוי היה להימנע מאמירתה, נאמרה אך למעלה מן הצורך, וזאת במסגרת דיון נפרד ומובחן מהדיון באשמתו של המערער. סעיף 56 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות), קובע כדלקמן:

"ראיה שאינה קבילה במשפט פלילי ונתקבלה בטעות או בהיסח הדעת, לא תשמש הוכחה לאשמה ואין לבסס עליה שום פסק-דין; אף על פי כן, העובדה שבית המשפט שמע את הראיה לא תפסול את פסק-הדין, אלא אם סבור בית המשפט שהנאשם לא היה מורשע אילולא נמסרה אותה ראיה או שאין ראיה מספקת אחרת זולתה לתמוך בה את ההרשעה.

אם נקיש מסעיף זה לענייננו, הרי שאין חולק כי ההערה הנדונה לא שימשה להוכחת אשמתו של המערער או נדרשה לביסוס הכרעת הדין. על כן, אין כל בסיס לטענה כי יש באותה הערה כדי להביא לביטולה של הכרעת הדין. מכל מקום, כפי שאפרט בהרחבה בהמשך הדברים, שבתי ובחנתי את חומר הראיות ואת הכרעת הדין, ולא מצאתי כי נפל פגם במסקנותיו של בית המשפט קמא, מה שמאיינ את חששו של המערער למשוא פנים.

30. לסיכום חלק זה, נוכח מסקנותיי לעיל, משמצאתי כי לא נגרם למערער עיוות דין, איני רואה להידרש לטענותיו מרחיקות הלכת להגנה מן הצדק. ויוער, כי גם לו היה נופל פגם בהתנהלות רשויות התביעה, אין בכך בהכרח כדי להביא לצעד הדרסטי של ביטול כתב האישום, שכן רק במקרים חריגים ביותר תקים התנהלות נפסדת של הרשות לנאשם "הגנה מן הצדק", ובמקרים בהם הפגם הוא בדרגה פחותה, ניתן לרפאו באמצעים מתונים יותר כגון הקלה בעונש (ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ, נט(6) 776, 806 (2005); ע"פ 8551/11 סלכגי נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (12.8.2012)).

מהימנותו של עד המדינה

31. אקדים ואזכיר את המסגרת בה הדברים נבחנו. עד מדינה, בהיותו שותף לביצוע העבירה המקבל טובת הנאה, מצריך נקיטה במשנה זהירות בעת בחינת אמינות עדותו. מטעמים אלו אף קבע המחוקק את דרישת הסיוע לעדותו של עד המדינה. עם זאת, עדותו של עד המדינה כשלעצמה נבחנת ככל עדות:

"מהימנותו של עד מדינה "חשודה" מראש וטבולה כאמור בטובת הנאה, אך היא נבחנת, ככל עדות, על פי 'התנהגותם של העדים, נסיבות העניין ואותות האמת המתגלים במשך המשפט' (סעיף 53 לפקודת הראיות (נוסח חדש) תשל"א - 1971) (ע"פ 3197/07 עיאת נ' מדינת ישראל, פסקה ח (26.11.2007); וראו גם ע"פ 7477/08 גץ נ' מדינת ישראל, פסקה 30 (14.11.2011)).

32. כמו כן, לא למותר להזכיר כי לא בנקל תתערב ערכאת הערעור בממצאי עובדה ומהימנות, נוכח יתרונה של הערכאה הדיונית בהתרשמות בלתי אמצעית מהעדויות שהוצגו בפניה והשתלבותן במכלול מארג הראיות (ע"פ 9352/99 יומטוביאן נ' מדינת ישראל פ"ד נד(4) 632, 643-645 (2000); ע"פ 8899/06 ארמין נ' מדינת ישראל (29.7.2007)). כלל זה יפה גם עת עסקינן בעדות של עד מדינה (ע"פ 9093/08 נאצר נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (7.12.2011)). לכלל האמור מספר חריגים, שאינם מתקיימים במקרה הנוכחי.

33. בית המשפט קמא ציין כי עדותו של פלוני היא "ציר הראיה המרכזי שבידי התביעה" ועמד על כך שפלוני הוא עבריין מועד, המעורב בעבירות מרמה מסוגים שונים, בין היתר מרמה של רשויות המס באמצעות שימוש והפצה של חשבוניות פיקטיביות בקנה מידה רחב, שאף הונה את שותפיו במקרים שונים. נוכח האמור, הבהיר בית המשפט כי מאפיינים אלו נלקחו בחשבון בעת בחינת עדותו של פלוני. כשנתונים אלו לפניו, הכריע בית המשפט קמא כי עדותו של פלוני ראויה לאמון. מה גם

שלא הוצגה כל ראיה של ממש לסתירתה ומשנמצאו מספר "טיפוסי ראיה" המסייעים לה.

34. המערער טען כי בהכרעת הדין לא ניתן משקל מספיק לגורמים אשר מפחיתים ממשקל עדותו של עד המדינה. לטענתו, במהלך חקירותיו ניסה עד המדינה לפנות, באמצעות סנגורו דאז, לבא כוחו של המערער בהצעה לחזור מהודעותיו המפלילות בתמורה לסכום כסף. נטען כי כאשר נתפס פלוני במעשה, הטיל את האשמה בדבר על סנגורו. כמו כן, מפנה המערער להקלטה (נ/64) בה על פי הנטען מציע פלוני למעורב נוסף בפרשה, מיכאלי – בעל הצ'יינג', להעביר באמצעותו שוחד לגורמי אכיפת החוק בתמורה לביטול כתב האישום נגדו והשבת תפוסים.

35. המשיבה טענה כי אין באירועים אלו כדי לקעקע את עדותו של פלוני. המשיבה מסרה כי לאחר שסיפר מיכאלי בעדותו על פנייתו של עד המדינה אליו, נפתחה חקירה נגד האחרון בחשד לשיבוש הליכי משפט, אך לגישה אין בחקירה זו כדי להשפיע על עדותו של פלוני, שכן המעשים שנחקרו נעשו לאחר מסירת עדותו של פלוני בפני בית המשפט קמא, חומרי החקירה לא נגעו בעדותו של פלוני, ופלוני העיד אודות החקירה במועד נוסף בעקבות החקירה, בו לא הכחיש את מעשיו. אשר למעורבות של הסנגור, טענה המשיבה כי נגד הסנגור נפתחה חקירה, שאינה נוגעת לראיות בתיק או למהות האישומים, וזאת בעקבות דברים שמסר עד המדינה לחוקרים לפיהם אחרים הציעו לו, באמצעות סנגורו דאז, לקבל לידי סכום כסף בתמורה לשתיקתו במשפט. קלסר ממצא החקירה הוגש על ידי ההגנה (נ/66 ו-נ/67), ותיק החקירה עצמו נסגר מחוסר ראיות.

36. לא מצאתי כי טענות המערער מצביעות על פגם בהכרעת הדין. האירועים המתוארים עמדו בפניו של בית המשפט קמא בעת שאמד את מהימנותו של עד המדינה. בהתאם, בשים לב למעורבותו הענפה של פלוני בעבירות מרמה מסוגים שונים ולתיאורו "כנוכל בעל עומק עברייני", עמד בית המשפט על החשד והזהירות הנדרשים בעת בחינת עדותו. בהתאם לכך, תמך בית המשפט קמא את עדותו של פלוני לכל אורכה של הכרעת הדין בראיות תומכות, ומצא לה ראיות סיוע, אליהן אדרש להלן. עוד יש לזכור, כי אל מול גרסתו של פלוני, שהייתה עקבית ומפורטת, ניצבת גרסתו של המערער, שהתפתחה במהלך המשפט ונמצאה לא קוהרנטית וחסרה.

ראיות הסיוע

37. נוכח מאפייניו של עד מדינה, היותו שותף לדבר העבירה, האינטרס האישי שלו וטובת ההנאה שהובטחה לו, נבחנת עדותו במשנה זהירות, ומשכך דורש הדין סיוע לעדותו. בהתאם להוראת סעיף 54א(א) לפקודת הראיות: "בית המשפט לא ירשיע נאשם על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה, אלא אם מצא בחומר הראיות דבר לחיזוקה; ואולם אם היה השותף עד מדינה – טעונה עדותו סיוע".

38. על פי ההלכה, על ראיית סיוע לעמוד בשלושה תנאים מצטברים: עליה לנבוע ממקור עצמאי ונפרד; עליה לסבך את הנאשם בביצוע העבירה; ועליה להתייחס לנקודה ממשית השנויה במחלוקת (ע"פ 387/83 מדינת ישראל נ' יהודאי, פ"ד לט(4) 197, 203 (1985); ע"פ 1361/10 מדינת ישראל נ' זגורי, פסקה 2 לחוות דעתו של השופט י' דנציגר (2.6.2011); יעקב קדמי על הראיות – חלק ראשון 264-267 (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2009) (להלן: קדמי על הראיות)). בין רף הסיוע הנדרש לבין מידת מהימנות העדות הטעונה סיוע, קיימת זיקת גומלין, כך שכלל שמשקל העדות הטעונה סיועה עולה, כך יורד המשקל הנדרש מראיית הסיוע ולהיפך (ראו ע"פ 3900/95 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 104, 107 (1996); ע"פ 5544/91 מויאל נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (15.2.1995)). כמו כן, ראיות הסיוע יכולות לשמש לתפקיד כפול, הן לצורך חיזוק מהימנותו של עד המדינה והן כראיית סיוע לפי סעיף 54א(א) לפקודת הראיות (ע"פ 5546/06 מזערו נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (10.1.2007); ע"פ 3427/91 אבו סאלח נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (12.8.1993)).

39. בשים לב לאמור, בטרם אדרש לראיות הסיוע גופן, ראוי להבהיר את גדר המחלוקת בין הצדדים.

המערער אישר שנתן הלוואות בתיווכו של פלוני לארבעה מתוך שבעת הלוויים המנויים בכתב האישום, אף שבחלק מהמקרים חלק על מספר ההלוואות, על סכומן, או על סכום הריבית שניתנה בגינן. כמו כן, בעניינם של ארבעת לוויים אלו, וכן בענייניו של לווי נוסף, אישר המערער שפרט המחאות בעבורם. יוער, כי המערער בעצמו הבהיר בבית המשפט כי פריטת המחאות היא למעשה הלוואה:

"אני לאורך כל הדרך אומר שנתתי הרי אני קיבלתי צ'קים נתתי כסף זה הלוואה זה סוג של הלוואה לזה קוראים פריטה, את תקראי לזה הלוואה ברגע שאי מקבלת (צ"ל – שאני מקבל – ג'ק) צ'ק זה פריטה" (פ/3424).

למעשה, המערער הכחיש באופן גורף את התקשרותו רק עם אחד מהלווים, הבדלה, לגביו אישר פלוני כי לא נערכה פגישה, ובעניינו לא נטען בכתב האישום כי הוצאו חשבוניות פיקטיביות. יובהר, כי על פי כתב האישום הוצאו חשבוניות פיקטיביות בקשר עם מתן הלוואות לשלושה מתוך שבעת הלווים (חשבוניות של חברת לב אנרגיה לחברות שבבעלות שניים מהלווים, שינכה ותשובה, וחשבוניות של חברת אלמקס לחברה הבנייה בבעלותו של סוהיל). מכל מקום, בפתח הדיון שהתקיים לפנינו הבהיר בא כוחו של המערער כי "המחלוקת בתיק הזה לא היתה באם ניתנו הלוואות. המערער הודה, שורש המחלוקת היתה לגבי החשבוניות הפיקטיביות (כך במקור – ג.ק)". לכך יש להוסיף כי המערער מודה שלא דיווח כדין על הלוואת סכומים שהיו בכיסו או סכומים שהוחזקו בחשבון הפיקדונות וכי לא שילם מס בעבור סכומי הריבית שקיבל.

כמו כן, המערער לא חלק על זיקתו לחשבון הפיקדונות, ועל העובדה כי כספים שלו הופקדו בחשבון זה, אלא שהוא טען כי הוא היה "ערב" לחשבון בלבד, ולא בעליו. לגרסתו, הוא היה אחראי למתן הכספים בלבד, לא היה ער להמחאות שפלוגי הפקיד בחשבון, ולא היה מודע להוצאת החשבוניות הפיקטיביות. הוצאת החשבוניות הפיקטיביות, הסברת מנגנון ההלוואות ללווים, וכל הפעולות הסובבות פעולות אלו, בוצעו, לשיטת המערער, על ידי עד המדינה בלבד.

בנסיבות אלו, מצאתי למקד את הדיון בראיות הסיוע הנדרשות בנקודת המחלוקת, היא שאלת מודעותו של המערער להוצאת החשבוניות הפיקטיביות ולשילובן במנגנון ההלוואה. אולם בטרם אפנה לבחינת הסוגיה, מכיוון שחלק מרכזי מטענות המערער בערעור נגעו לקביעה בדבר בעלותו בחשבון הפיקדונות, אתיחס אליהן בקצרה. זאת, אף שבעיקרי הטיעון מטעמו טען המערער בעצמו כי "קביעה זו לא נדרשה כלל לצורך ההכרעה בדיון" שכן "למעשה לא הייתה מחלוקת על כך שכספים השייכים למערער הופקדו בחשבון".

חשבון הפיקדונות

40. בצ'יינג' שבבעלותו של מיכאלי התנהלו שני חשבונות (כרטיסים) שרלוונטיים לענייננו: חשבון על שם לב אנרגיה שנשלטה כאמור על ידי לויין ופלוגי, וחשבון נפרד בשם לב אנרגיה פיקדונות – חשבון הפיקדונות. על פי הכרעת הדיון, הסדרת הפעילות בחשבון הפיקדונות נעשתה בפגישה שנערכה בחודש מאי 2011 ובה השתתפו מיכאלי, פלוני והמערער, ובה הוסכם להפריד את חשבון הפיקדונות מחשבונה של לב אנרגיה.

לפני מועד זה, חשבון הפיקדונות פעל החל מחודש פברואר 2011 תחת השם "אריה ים" (כפי שנלמד מדפי התנועות בחשבון הפיקדונות ת/311 ות/312, אותם אישר מיכאלי בעדותו).

41. בית המשפט קמא קבע כי המערער אינו רק "ערב" לחשבון הפיקדונות, כטענתו, כי אם בעליו הממשיים. זאת בין היתר, מכיוון שהמערער ביצע בחשבון סוגים שונים של פעולות האופייניות לבעל חשבון, כל משיכת כספים מהחשבון דרשה את אישורו והוא עודכן באופן תדיר במצב החשבון. מכיוון שמרבית ההמחאות שמסרו הלווים בגין החזרי ההלוואות הופקדו לחשבון הפיקדונות, הרי שהוכחת בעלותו של המערער בחשבון הפיקדונות מהווה סיוע לעדותו של עד המדינה, ומלמדת על מעורבותו על המערער בתכנית העבריינית. נוסף על האמור, הוכחת בעלותו של המערער בחשבון הפיקדונות מבססת תמיכה בהרשעת המערער בעבירות הלבנת ההון שיוחסו לו בגדרי האישום השני.

42. בעלותו של המערער בחשבון הפיקדונות, שתוארה על ידי פלוני, נתמכה במספר ראיות מרכזיות, שעיקרן בהודעותיו של מיכאלי בחקירה, שהוגשו לאחר שזה הוכרז כעד עוין (ת/318 ; ת/319), ובמספר מסמכים שהצלבת המידע בהם מקשרת את המערער להלוואות ולחשבון הפיקדונות: רשימת ההמחאות שהופקדו בחשבון הפיקדונות (ת/32); דף תנועות בחשבון הפיקדונות (ת/311); אסמכתאות בגין ביצוע פעולות שונות בחשבון הפיקדונות (ת/312); ורשימת הלווים שנמצאה כאמור בביתו של המערער (ת/329). הקביעה כי המערער היה בעל החשבון התבססה גם על עדותו שלו, לפיה הוא עודכן באופן שוטף במצב החשבון ומשיכת כספים מהחשבון דרשה את אישורו (כך למשל בפ/3355 ; פ/3486). חיזוק נוסף מצא בית המשפט קמא בשמו הקודם של החשבון "אריה ים" התואם את שמו הפרטי של המערער (אריה) ואת מענו (ברחוב יורדי הים). זאת, כפי שנלמד מת/312.

נקבע, כי ההתאמה בין גרסת פלוני לבין התנהלות חשבון הפיקדונות, כפי שהיא עולה מהמסמכים האמורים, תומכת בגרסתו.

43. אני סבור כי רשימת הלווים (ת/329) שנמצאה מוסלקת בשולחן ביתו של המערער מהווה, כשלעצמה, ראית סיוע לעדות פלוני המלמדת על בעלותו של המערער בחשבון הפיקדונות, על זיקתו ללווים השונים, ועל רמת מעורבותו במיזם הפלילי. המידע המופיע ברשימה, הכוללת מקבץ תדפיסים, תואם את גרסתו של פלוני באשר לחלק משמעותי מההלוואות, ותואם מידע המופיע במסמכים שנתפסו במחשבי

הצ'יינג' (ת/311 ות/312) וברשימת ההמחאות שהופקדו בחשבון (ת/32). הימצאותה של רשימת הלווים בבית המערער מלמדת כי המערער החזיק במידע בעצמו ועקב אחר מצב ההלוואות באופן שוטף. כמו כן, מקום הימצאה של הרשימה והתצורה בה היא נמצאה מלמדים על מודעותו של המערער לאופיו הפלילי של המיזם ולכך שהעסקים נערכים באופן "לא כשר". ראשית, חלקם העליון של התדפיסים המהווים את רשימת הלווים, הכולל את שם הצ'יינג' ושם החשבון, נקרע על מנת למנוע את שיוכם לצ'יינג' או לחשבון הפיקדונות. שנית, הרשימה נמצאה בין שתי פלטות עץ המשמשות להרחבת השולחן ואוחסנו בתוך מגירה בשולחן (דו"ח פעולה ת/329; פ/2765). בשים לב לנתונים אלו, אין בידי לקבל את טענת המערער כי רשימת הלווים כלל לא הוסלקה, וודאי כשזו נטענה רק בבית המשפט לאחר שהמערער הכחיש בעת החיפוש בביתו כי החזיק מסמכים מפלילים בשולחן (פ/3441). שקר מוכח ומהותי זה של המערער יש בו כשלעצמו כדי להוות ראית סיוע נוספת (לעניין שקרי נאשם כראית סיוע ראו ע"פ 161/72 סרסור נ' מדינת ישראל, פ"ד כח(2) 203, 219 (1974)). עוד יש לציין, כי גרסת המערער לפיה הוא שימש כ"ערב" בלבד לחשבון היא גרסה כבושה, שנמסרה לאחר שהמערער שתק בחקירתו כשנשאל על הקשר שלו לחשבון הפיקדונות, מה שמחשיד את גרסתו ומכרסם מאמינותה (ע"פ 5373/12 אבורמד נ' מדינת ישראל, פסקה ב' לחוות דעתו של המשנה לנשיאה א' רובינשטיין (15.4.2015)).

44. מכאן, למספר טענות פרטניות שהעלה המערער. המערער טען כי התביעה דיברה בשני קולות בנוגע לחשבון הפיקדונות.

ראשית, לטענת המערער, בניגוד לקביעת בית המשפט בהליך דנן, בכתב האישום שהוגש נגד מיכאלי (ת/310) נטען כי הכספים בחשבון הפיקדונות שימשו כבטוחה לניכיון המחאות של לב אנרגיה. טענה זו אינה מדויקת בלשון המעטה. בסעיף 3 לכתב האישום הנ"ל צוין כי "שני הכרטיסים (החשבונות – ג.ק) נחזו כשייכים לחברת לב אנרגיה, כאשר בפועל היו הכספים בכרטיס לב אנרגיה פיקדונות בבעלותו ושימושו של שירזי". כמו כן, אף שבסעיף 4 לאותו כתב אישום מצוין כי הכספים בחשבון הפיקדונות "אף שימשו כבטוחה לניכיון המחאות מעותדות" בסעיף 5 צוין כי "שירזי, פלוני, או אחרים מטעמם הפקידו ו/או ניכו למזומן בכרססת לב אנרגיה פיקדונות המחאות מהלווים שנרשמו לפקודת עוסקים שונים, המחאות בגין כספים אישיים של שירזי והמחאות בגין כספי התחשבנות בין שירזי לפלוני". לא מצאתי כל סתירה בין קביעותיו של בית המשפט קמא לעיל לנטען בכתב האישום שהוגש נגד מיכאלי.

שנית, נטען כי בית המשפט קמא קבע כי חשבון הפיקדונות נפתח בפברואר 2011 תחת השם "אריה ים" ואילו בכתב האישום נגד מיכאלי נטען כי חשבון הפיקדונות נפתח בחודש מאי 2011. אף שצוין בסעיף 3 לכתב האישום נגד מיכאלי כי "בחודש 5/2011 או בסמוך לכך נפגשו המערער, פלוני ומיכאלי ובעצה אחת החליטו כאמור על פתיחת כרטיס כוזב בשם לב אנרגיה פיקדונות", לא מצאתי בכך סתירה ממשית להכרעת הדין. כאמור בהכרעת הדין, תחילת הפעילות נושא כתב האישום אכן החלה בחודש מאי 2011 לאחר הפגישה שנערכה בין השלושה, ובאותה תקופה הוסב שמו של החשבון מ"אריה ים" ל"לב פיקדונות". לא זו אף זו, אין בתאריך פתיחת החשבון כדי לחזק את גרסתו של המערער או להשליך על זיקתו לחשבון הפיקדונות. ויצוין, כי אף שמיכאלי הכחיש בעדותו כי המערער הוא "אריה ים", הוא לא ידע להסביר את פשר שינוי שם החשבון או מיהו "אריה ים".

45. המערער טען כי המסמכים שנתפסו במחשבי הצ'יינג' (ת/311 ו-ת/312), שהיוו לטענתו נדבך מרכזי בשיוך חשבון הפיקדונות אליו, התקבלו על סמך מצג שווא והם אינם קבילים ואין לתת להם משקל. כמו כן, נטען כי אין התאמה בין הנתונים במוצגים הללו (ת/311 ו-ת/312) לבין הנתונים ברשימת ההמחאות שהופקדו בחשבון הפיקדונות, אשר הוגשה באמצעות פלוני (ת/32).

מוצגים ת/311 ו-ת/312 נתפסו במחשבי הצ'יינג' במסגרת חקירה בעניינו של מיכאלי שנערכה בחודש דצמבר 2012, במהלך שמיעת ההוכחות אך לפני שנשמעה עדותו של מיכאלי. בדיון שהתקיים ביום 30.1.2013, במהלך דיון בבקשה לתיקון כתב האישום על דרך של הוספת עדי תביעה, ציינה המשיבה כי נתפסו חומרי חקירה נוספים במסגרת חקירתו של מיכאלי וטענה כי לא יעשה בהם שימוש (פ/2586 ; פ/2588). בדיון שהתקיים ביום 4.2.2013 ביקשה המשיבה להגיש את המוצגים האמורים באמצעותו של העד מיכאלי.

המערער טוען עתה כי הגשת המוצגים האמורים נעשתה בניגוד להוראות סעיף 77(א) לחסד"פ לפיו "לא יגיש תובע לבית המשפט ראיה ולא ישמיע עד אם לנאשם או לסניגורו לא ניתנה הזדמנות סבירה לעיין בראיה או בהודעת העד בחקירה, וכן להעתיקם, אלא אם ויתרו על כך". לטענתו, אף שהמסמכים הועברו אליו ארבעה ימים לפני מועד הדיון, מכיוון שהמשיבה הצהירה שלא תעשה בהם שימוש, לא ניתנה לו "הזדמנות סבירה לעיין בחומר הראיות". אין בידי לקבל את טענותיו של המערער בנדון. במהלך הדיון, עת ביקשה המשיבה להגיש את המוצגים האמורים, הסכים בא כוח המערער להגשתם ואף הבהיר "אני הסכמתי שתשמש בזה, רק הזכרתי את ההצהרה

שלכם" (פ/2625). משנתן המערער את הסכמתו לחקירתו של מיכאלי בנוגע למוצגים, הרי שהגשת המסמכים עומדת בהוראת סעיף 77(א) ובדין קבע בית המשפט קמא כי ניתן להסתמך על מוצגים אלו (ראו גם קדמי על הראיות, חלק שני בעמ' 1015-1016).

ויוער, בבחינת למעלה מן הצורך, כי יש הסוברים שמקום בו ראייה מסוימת אינה מצויה בידי התביעה ומתגלה רק במהלך דיוני ההוכחות, כבענייננו, אין תחולה להוראת סעיף 77 לחסד"פ, ונפקותה היא במישור המשקל ולא במישור הקבילות (ע"פ 2697/14 תדאד נ' מדינת ישראל, פסקה 124 (6.9.2016)). כך נהג גם בית המשפט קמא, עת קבע כי השלכתם של המוצגים תיבחן "בהקשר למארג הראיות בתיק בכלל ומכלול דברי העד בפרט". בענייננו, בהתחשב בהודאתו של המערער בזיקתו לחשבון הפיקדונות, משמשים מוצגים ת/311 ות/312 בעיקר כמקור נוסף לאימות התנועות בחשבון הפיקדונות, אשר נלמדות ממילא מת/32, ת/329 ומגרסת פלוני. כמו כן, כאמור לעיל, נראה כי דווקא ההגנה היא שהשתמשה במוצגים אלו בהפנותה למועדי פתיחת החשבון, אשר נלמדים ממוצגים אלו.

המערער טען עוד כי אין כל התאמה בין הסכומים והתאריכים המופיעים במוצגים ת/311 ות/312 לבין אלו במוצג ת/32. אין ממש בטענה זו. בחינה מדויקת של המסמכים מגלה כי כולם כוללים נתונים זהים, ומדובר בפלטים שונים הנוגעים לאותו חשבון המציגים את המידע בצורה שונה. כך, ת/311 כולל פירוט של כלל התנועות שבוצעו בחשבון, ת/32 כולל רק את פירוט ההמחאות שהופקדו בחשבון, ות/312 כולל חלק מהאסמכתאות שהוצאו לפעולות שבוצעו בחשבון.

46. לסיכום נקודה זו, המערער כאמור העיד כי אישורו נדרש לשם משיכת כספים מחשבון הפיקדונות, ואינו חולק על כך שכספים השייכים לו הופקדו בחשבון הפיקדונות ושלא דיווח עליהם. אך למעלה מזאת, הוכח כי המערער הוא ששלט בחשבון, ביצע בו פעולות שונות, ועקב באופן רציף אחר ההמחאות שהופקדו בו בקשר עם ההלוואות. לאחר שבסיס זה הונח, אעבור כעת לדון בסוגיית מודעותו של המערער להוצאת החשבונות הפיקטיביות.

מודעות להוצאת החשבוניות הפיקטיביות

47. המערער טען כי לא נמצא סיוע מספיק לעדותו של פלוני, וכי קביעותיו של בית המשפט קמא נסמכות על ספקולציות בלבד. בית המשפט קמא מצא מספר ראיות סיוע לעדות פלוני, המלמדות כי המערער היה מודע למנגנון ההלוואות וידע שפלוני מוציא חשבוניות פיקטיביות ומוסר אותן ללווים לכיסוי החזר ההלוואות. לראיות הסיוע שלושה ראשים: גרסת המערער, עדויותיהם של שני לוויים ולווה פוטנציאלי נוסף, וכן שתי האזנות סתר בהן מציע המערער להשתמש בחשבוניות פיקטיביות.

48. גרסת המערער: בבית המשפט קמא אישר המערער שידע כי פלוני מוציא חשבוניות ללוויים, אך חשב שהן חוקיות.

”ת: שבעצם הוא (פלוני – ג.ק.) שיקר אותי שהוא אמר לי שהכל חוקי אבל הקטע של החשבוניות אני לא ידעתי שזה פיקטיבי, הכל מזויף.
ש: הבנתי.
ת: אז אמרתי לו, אתה אמרת שהכל בסדר שאתה מדווח, הוא אמר לי, כן, אני אמרתי לך שאני מדווח הכל אבל אתה ידעת שאין דלק, אין סולר, מאיפה ידעתי?”
(פ/3320)

עם זאת, המערער העיד במספר הזדמנויות כי ידע שמדובר בהלוואות ולא בעסקאות אמת (כך למשל בעניינו של תשובה (פ/3242-3243) ובעניינו של קונין (פ/3259)). המערער לא סיפק כל הסבר מניח את הדעת מדוע חשב שהחשבוניות חוקיות, אף שידע שמדובר בעסקאות הלוואה, ולא בעסקאות דלק. המערער אף הודה שאינו מדווח על מתן ההלוואות ומעולם לא נרשם כעוסק מורשה למתן הלוואות, וידע שפלוני לא מנהל עסק למתן הלוואות, ואף על פי כן מוציא חשבוניות ללוויים. יתר על כן, המערער סיפר בחקירתו שידע על עברו של פלוני ועל מעורבותו בהפצת חשבוניות פיקטיביות (ת/4, תמליל 2908, חקירה מיום 16.11.2011 עמ' 8 שורות 21-25). גם בערעור שלפנינו לא הציג המערער כל הסבר הגיוני לשילובם של כלל הנתונים הללו. ויוזכר, כפי שעמדתי לעיל, כי עצם הסתרת רשימת הלוויים מסבכת את המערער בידיעה על אי החוקיות שבפעילות.

49. אמרותיו של הלווה שינכה: שינכה הוא בעלי חברת נתיבים אשר קיבל מהמערער מספר הלוואות, בגינן הוצאו לו חשבוניות פיקטיביות.

אף שבתחילת חקירתו במשטרה הכחיש שינכה כל קשר למערער, בהמשכה אישר שקיבל חשבוניות על מנת לדווח על ההלוואות באמצעות לויין ופלונני, בתיאום עם המערער, והדגיש שהמערער היה מודע להתנהלות:

”חוקר: אני רוצה לדעת עוד פעם, מה ריקו (המערער - ג.ק.) אמר לך?

שינכה: אני לוקח את הצ'קים שלך.

חוקר: ו...?

שינכה: מעלה אותם לצ'נגים... פורט, פורט את הצ', הצ'קים הולכים לצ'נגים, אתה מקבל בין.. [עד המדינה] ובני מוציאים את החשבונית על ההלוואה של הכסף וקח ארבע צ'קים.

חוקר: ככה הוא דיבר אתך כמו שאתה מדבר אתי?

שינכה: במילים האלה. במילים האלה.”

(ת/17 תמליל 2743 עמ' 16-18)

תמיכה נוספת למודעותו של המערער לשימוש בחשבוניות הפיקטיביות נמצאה בפגישה שתוארה הן על ידי שינכה והן על ידי פלונני, והתרחשה בבית המערער, בנוכחותם של המערער, פלונני ושינכה, לשם אישור ההלוואה הראשונה שניתנה לשינכה. פלונני העיד כי במעמד הפגישה, לאחר שהובהר מנגנון ההלוואה בנוכחותו של המערער, יצאו המערער ושינכה למרפסת, שם הביע שינכה את חששו כי יהיו לו בעיות עם החשבוניות הפיקטיביות. אז קרא המערער לפלונני למרפסת, כדי שירגיע את שינכה. בהמשך אותה שיחה הזהיר אותם שינכה ”מלהתעסק בחשבוניות של מיכה ביטון” ופלונני הרגיע את המערער ואמר ”אל תדאג, הכל בסדר” (פ/549-550). בהמשך עדותו הבהיר פלונני כי על מנת ”לכסות” את הפערים שנוצרו בספרי לב אנרגיה, הוא היה מדווח על חשבוניות פיקטיביות, שקיבל בין היתר מחברת ”ח.י. מיטב” שנמצאת בשליטתו של אותו מיכה ביטון (פ/590), אשר לטענתו של שינכה היא אינה ”חברה טובה”, קרי – חברה הידועה בשימושה בחשבוניות פיקטיביות. שינכה הבהיר בחקירתו כי הזהיר את המערער, וכן את פלונני ולויין, ”לא פעם ולא פעמיים” משימוש בחשבוניות הפיקטיביות של מיכה ביטון (ת/17 תמליל 2743 עמ' 51, 67). מכאן נובע כי כבר במועד מתן ההלוואה הראשונה לשינכה, היא ההלוואה הראשונה מבין ההלוואות המתוארות בכתב האישום, המערער היה מודע לשימוש בחשבוניות פיקטיביות לצורך כיסוי ההלוואה.

הנה כי כן, לפנינו ראיית סיוע חיצונית, המסבכת את המערער ונוגעת ללב ליבה של נקודת המחלוקת. מן האמור נלמד, כי המערער היה מודע במועד מתן

ההלוואה למנגנון ההלוואה כולו, לרבות הוצאת החשבוניות הפיקטיביות. המערער ביקש להסיק מדבריו של פלוני למערער ש"הכל בסדר" כי פלוני הבטיח שלא ישתמש בחשבוניות פיקטיביות, ואולם פירוש זה רחוק מאוד מלשון הדברים ואינו מתיישב עם מכלול תכנית מתן ההלוואות, שכאמור הוסברה עוד באותה פגישה, ואף אינו מתיישב עם התנהלותו של המערער בהמשך הדברים, כפי שהיא נלמדת מהראיות שיוצגו להלן.

במאמר מוסגר אציין כי לא מצאתי לקבל את טענות המערער לעניין השגיאות שנפלו בקבלת הודעותיו של שינכה. בית המשפט קמא מצא לקבל את הודעותיו של שינכה במשטרה לפי סעיף 10א לפקודת הראיות, וזאת נוכח התרשמותו הבלתי אמצעית ל"אינדיקציות מפיו ומהתנהגותו של שינכה בדבר חשש כבד מן הנאשם (המערער – ג'.ק.)", שהביאו להכרזה על שינכה כ"עד עוין". המערער טען כי אף שבית המשפט קמא קבע שהוא מקבל את הודעותיו של שינכה, לא אומצו הודעותיו כלשונן לגבי מספר ההלוואות שניתנו ומספר החשבוניות הפיקטיביות שקיבל, וזאת מבלי שבית המשפט סייג את קביעותיו.

לא מצאתי פגם באופן פועלו של בית המשפט קמא שברר "את המוץ מן התבן" ופילג את אמרותיו של שינכה, בשים לב למעורבותו של שינכה במיזם הפלילי, המקימה חשש כי ינסה למזער את חלקו בביצוע העבירות (השוו ע"פ 2478/12 אגבריה נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (13.5.2015); ע"פ 5825/97 שלום נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 933, 934 (2001)). לכך יש להוסיף כי בית המשפט קמא פנה לראיות נוספות, שעיקרן האזנות סתר והמחאות שהוגשו, על מנת לבסס ממצאיו בנוגע להלוואות אותן לא אישר שינכה. המערער טען עוד כי קיימת אי התאמה בין תרשומת החוקר בהודעה הכתובה של שינכה לבין האמור בתמליל, וכי שגה בית המשפט קמא עת התבסס על ההודעה ולא על התמליל. ואולם כפי שהובא לעיל, מקריאת התמליל עולה כי שינכה סיפר במפורש שהמערער הסביר בעצמו כי החשבוניות ניתנות "על ההלוואה", מבלי שמתבצעת כל עסקת דלק. כמו כן, המערער טען כי בית המשפט קמא ייחס בטעות לשינכה אמרות שנאמרו על ידי פלוני. אולם, טענה זו נטענה בעלמא, ללא כל הפנייה לאמרה ספציפית, ולכן אין מקום להידרש לה.

50. אמרותיו של הלווה קונין: קונין הוא בעליה של חברת אלמקס העוסקת בתחום הקבלנות והבנייה. לקונין תפקיד כפול במיזם הפלילי: בהנחייתו של פלוני הוציא קונין חשבוניות פיקטיביות אשר הועברו לסוהיל במסגרת הלוואה שנתנו המערער ופלוני, וכמו כן, קיבל קונין הלוואה בעצמו. בחקירתו סיפר קונין כי הגיע לפגישה בביתו של המערער לשם קבלת ההלוואה, שם אמר לו המערער שהוא מלווה לו את הכסף וש"מה

אתה עושה עם פלוני לא מעניין אותי" (ת/121). בחקירה נוספת שנערכה בהמשך אותו היום חזר קונין על שארע, תוך שחזר על דבריו של המערער שהוא מלווה את הכסף ו"השאר לא מעניין אותו מה אני עושה עם פלוני". המערער אישר את הדברים.

51. עדותו של מקלדה: גם מקלדה שהיה מועמד לקבלת הלוואה, אולם לא "אושר" על ידי המערער, העיד על דברים דומים שאמר לו המערער. כך, לפי עדותו של מקלדה, בפגישה בין המערער, פלוני ומקלדה, שהתקיימה בבית המערער, קבע המערער את מועד החזרת ההלוואה ואמר ששאר הדברים יסגרו "עם פלוני, מול פלוני נקודה".

אמרותיהם של קונין ומקלדה, אשר תואמות ומחזקות אחת את רעותה, מהוות חיזוק לאמרותיו של שינכה, ומסבכות את המערער. המערער תחם בפני הלווים – לקוחות, עליהם לא סמך (גם קונין וגם מקלדה העידו כי גילו את זהותו של המערער רק לאחר הפגישה עימו) – באופן מודגש ועקבי את מעורבותו בפעילות הסובבת את מתן ההלוואות. התעקשותו של המערער להרחיק עצמו מחלקה הפלילי של הפעילות מסבכת אותו ותומכת בדיעתו על אי החוקיות הנגועה בהוצאת החשבוניות הפיקטיביות.

המערער טען כי גרסאותיהם של קונין ומקלדה אינן תואמות את גרסת עד המדינה, שכן, בניגוד לדברי עד המדינה, לגרסתם מנגנון ההלוואה לא הוסבר להם בנוכחותו של המערער. לא מצאתי בדברים סתירה של ממש לגרסת פלוני. ראשית, אף שפלוני שהעיד באופן כללי כי פרטי ההלוואה הוסברו ללווים במעמד מתן ההלוואה, הוא הבהיר כי פרטי ההלוואות נסגרו מראש מול הלווים והם הובאו לבית המערער רק לשם קבלת "אישורו" (פ/554-555). שנית, אבחנה בין הלווים השונים מלמדת על השוני בהתנהלות המערער בפגישה. המערער פעל בזהירות, וכשנפגש עם לוויים שלא הכיר, דוגמת קונין ומקלדה, לא דן בפניהם במנגנון ההלוואה במפורש. כך לדוגמה העיד פלוני גם לגבי מעמד מתן ההלוואה לסוהיל, שם לא דיבר המערער במפורש על העברת חשבוניות פיקטיביות, והסתפק בכך ששאל את הנוכחים אם "הם הבינו את הנוסחה" (פ/757 ש' 6). לעומת זאת, במקרה של שינכה בו הייתה היכרות קודמת בין המערער ללווה (פ/3234 ש' 8), נתן בו המערער אמון רב יותר, ושוחח עימו בעניין החשבוניות הפיקטיביות במעמד הפגישה.

52. האזנות הסתר: בית המשפט קמא מצא כי שתי האזנות סתר מלמדות על מודעותו של המערער להוצאת החשבוניות הפיקטיביות. בשיחה אחת, המערער מציע

לאחד – רפי קדושים – כי פלוני יוציא לו חשבונית פיקטיבית לשם כיסוי חוב ישן, תוך שהוא מציין כי מדובר ב"חברה טובה":

"אז דבר עם פלוני שיכין לך חשבונית, מה אתה רוצה?"

"לא.. הכל רסמי שם, הכל רסמי שם, חברה טובה (לא ברור) אני אוציא לו את ה-50 אלף שקל. (לא ברור) זה חשבונית עם מע"מ" (ת/322, שיחה מיום 16.8.2011)

בהמשך לכך התקשר המערער לפלוני:

"תהיה בקשר עם רפי קדושים.. הוא... השותף שלו חייב לי עשר אלף דולר, חמישים אלף שקל, הוא אתה יודע חשבונית רוצה הוא ישלם את המע"מ הכל.. כן כן עכשיו דיברתי איתו." (שם)

המערער טען כי פרשנותו של בית המשפט קמא לשיחה זו היא ספקולטיבית בלבד. אולם, תוכן השיחה נתמך על ידי פלוני, שהעיד כי המערער ביקש ממנו להוציא חשבונית פיקטיבית בגין החוב האמור, אף שהתכנית בסופו של דבר לא יצאה לפועל. (פ/754).

בשיחה נוספת, מציע המערער לאחר לקנות ממנו את רכבו בצירוף חשבונית פיקטיבית שיוציא פלוני, על מנת להפחית את עלות הרכב:

"לא 800, אני עושה לך פחות מה אתה דפוק? אני עושה לך פחות אני עושה לך סידור מהסרטים ש.. עם.. עם השמן גם ש.. לא, יעמוד לך בלי כסף אתה מבין, גרושים. מה שבא לך, איך שבא לך אתה מבין אותי?" "אני גם יכול לעשות לך סידור, אתה יודע איזה סידור עם ההוא שמה עם השמן ההוא". (ת/358, שיחה מיום 11.10.2011) (בשיחה אחרת, מיום 16.10.2017, מסביר המערער כי עד המדינה מכונה "השמן" – ג.ק.).

השיחות עצמן מלמדות כי המערער היה מודע לכך שפלוני מוציא חשבוניות פיקטיביות ואף השתמש בכך לצרכיו הפרטיים. למעשה, המערער בעצמו סיפר כי ידע שפלוני עושה שימוש בחשבוניות פיקטיביות. צירופן של שיחות אלו ליתר הראיות שהוצגו – אמרותיו של שינכה, המחזקות על ידי אמרותיהם של קונין ומקלדה, ואמרותיו של המערער עצמו, מהוות סיוע לעדותו של עד המדינה ומסבכות את המערער במודעות להוצאת החשבוניות הפיקטיביות כחלק ממנגנון מתן ההלוואות.

טענות בעניין אי זימון עדים ומחדלי חקירה

53. בטרם סיום הפרק הנוגע לאישום הראשון, מצאתי להתייחס למספר טענות נוספות שהעלה המערער.

54. המערער מלין על זימון של שניים בלבד מתוך שבעת הלווים למתן עדות ועל התנגדות התביעה להגיש את ההודעות שמסרו הלווים במשטרה, מה שלטענתו יוצר חזקה כי "הדבר נעשה משיקולים טקטיים ומכוונת מכוון אשר נועדה לחזק את עמדת התביעה על חשבון גילוי האמת". בהמשך לכך, טען המערער כי מסמכי הלווים, שעיקרם בהמחאות החתומות על ידי לוויים שלא העידו אינם קבילים.

במקרים בהם בעל דין נמנע מהצגת ראיה רלוונטית הנמצאת בהישג ידו, מבלי שניתן הסבר סביר לכך, ניתן להסיק, שאילו הובאה הראיה, הייתה פועלת כנגדו (ע"פ 11331/03 קיס נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(3) 478, 453 (2004); ע"פ 9274/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה כג (2.12.2009)). עם זאת, התביעה אינה נדרשת להציג את הראיה "המקסימלית", אלא די בראיות המספיקות לביסוס הרשעת הנאשם מעל לספק סביר (ע"פ 9908/04 נסראלדין נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (31.7.2006)).

בענייננו, לא מצאתי שיש לזקוף לחובת המשיבה את אי-העדתם של חלק מהלווים. ראשית, עסקינן בפרשה מורכבת, המאופיינת בדפוס פעולה מתמשך, כוללת מספר רב של אירועים ומספר המעורבים בה רב. אף שייתכן כי היה בעדותם של לוויים נוספים כדי לחזק את התמונה הכוללת, הרי שמנגנון הפעולה עצמו, שבסיסו במתן ההלוואות ומתן החשבוניות הפיקטיביות הוכח כראוי על בסיס מסד הראיות שפורט בהרחבה לעיל. על פי כתב האישום, וכפי שתואר בפירוט בהכרעת הדין, במסגרת המיזם ניתנו חשבוניות פיקטיביות רק לשלושה מהלווים: שינכה, תשובה וסוהיל. קונין, שקיבל גם הוא הלוואה בשלב מאוחר יותר, הוציא לבקשת פלוני את החשבוניות הפיקטיביות שניתנו לסוהיל. מתוך ארבעה מעורבים מרכזיים אלו, שניים (קונין ושינכה) העידו בבית המשפט והודעותיהם בחקירה הוגשו. ההלוואות שניתנו לשלושת הלווים הנוספים לא כללו מתן חשבוניות פיקטיביות או שחשבוניות כאמור לא הועברו מסיבות שונות, ואין מיוחסת בגינן התנהלות פלילית. כך, צוין בהכרעת הדין בעניין ההלוואה לסבן כי "ההלוואה לא הושלמה וחשבוניות פיקטיביות לא שולבו בה" אך שלדברים יש "ערך ראייתי מסוים מפני שהדברים משתלבים בדפוס ההתנהלות של הנאשם ביחס ללוויים האחרים" (עמ' 45). בעניין ההלוואה לזיו צוין כי "הלוואה זו לא

נכרכו חשבוניות פיקטיביות, חשיבותה כתימוכין לגרסת פלוני נעוצה בכך שהמחאות של חברות מרס ודנלי, בבעלות זיו, נמצאו מתועדות במסמכי חשבון הפיקדונות" (עמ' 47). בעניין ההלוואה להבדלה לא צוין, הן בכתב האישום והן בהכרעת הדין, כי הועברו חשבוניות. משכך, אני סבור כי ערכה הראיית של העדת הלווים אלו הוא מועט, שכן אף שיתכן שעדויותיהם היו רלוונטיות לעניין ההלוואות עצמן, ספק אם היה בהם להשליך על מרכז המחלוקת – מודעות המערער להוצאת החשבוניות הפיקטיביות – מכיוון שכאמור, לוויים אלו כלל לא קיבלו חשבוניות.

שנית, התבוננות בתמונה הכוללת מלמדת על חששם של המערבים מפני מתן עדות נגד המערער, אשר הקשה על חקירתם ועל זימונם לעדות. שינכה (ת/17 תמליל 2743 עמ' 30) וקונין (ת/122 עמ' 3-4), למשל, הביעו בחקירתם חשש מפורש כי המערער יגרום לפגיעה בחייהם או בחיי משפחותיהם, ושינכה הגיע למסירת עדותו רק לאחר שהוצא נגדו צו הבאה. לחשש זה יש להוסיף כי הלוויים עצמם הם שותפים לדבר עבירה, מה שמגביר את רצונם להימנע מלהעיד. בעניין זה מקובלת עליו עמדת המשיבה, כי חשש זה, עליו עמד בית המשפט קמא בעניינו של שינכה – שהביא להכרזה על שלושה עדי תביעה מרכזיים (מיכאלי, שינכה וקונין) כעדים עוינים – הוא שגרם לקושי בהבאתם של יתר הלוויים למתן עדות.

שלישית, במקרה שבעל דין הביא ראיות מספיקות לשם עמידה בנטל השכנוע גם מבלי להעיד את העדים הרלוונטיים, כפי שעשתה המשיבה דכאן, עלולה אי העדת העד לפעול לרעת בעל הדין השני שעליו נטל הבאת הראיות כעת, על אף שאינו נושא בנטל השכנוע (ע"פ 8994/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (1.9.2009)). בהקשר זה, עולה התהייה מדוע בחר המערער שלא לזמן את הלוויים כעדי הגנה, לו סבר כי יתמכו בגרסתו.

ולבסוף, לא מצאתי שיש בטענה נגד קבילותם של מסמכים – המחאות ומסמכי הנהלת חשבונות – שנערכו על ידי אותם לוויים שלא העידו, כדי להועיל למערער. למעט המחאותיו של תשובה, המחאותיהם של יתר הלוויים הופיעו ברשימת הלוויים (ת/329) שנמצאה בביתו של המערער, ואותה אישר המערער. על כן, מאחר שהמחאות מציגות למעשה את אותם נתונים המבוססים במסד הראיות, לא מצאתי שיש בקבילותן או אי-קבילותן כדי לשנות את ההכרעה בענייננו.

אשר למסמכים המיוחסים לתשובה, בית המשפט קמא קבע כי אלו לא היוו נדבך מרכזי בהרשעה, ומשכך לא מצאתי שיש בשאלת קבילותן כדי להשפיע על תוצאת

ההליך. עוד יש להוסיף כי עותק זהה לכרטיסי הספק של חברת אופל שהוגשו באמצעות פלוני, הוגש באמצעות שרה תשובה, מנהלת החשבונות של חברת אופל (ת/141) שערכה את הכרטיסים (פ/1636).

מעבר לכך, וביחס ללווים כולם, הפיקטיביות הנעוצה בעסקאות, אינה נלמדת מהמסמכים עצמם, אלא מהנסיבות האופפות את עריכתם. נסיבות אלו, שעיקרן בהוצאת החשבונות מבלי שנערכה עסקת אמת, הוכחו, כמפורט לעיל, ואין בהן עילה להתערבות.

55. טענה נוספת שהעלה המערער היא כי אף שבסיס האישומים נגדו הוא בקיזוז המס המגולם בחשבונות הפיקטיביות לשם תשלום הריבית בגין ההלוואות, רשויות החקירה לא בדקו את דוחות המע"מ על מנת לאמת את ניכוי התשומות הפיקטיביות, אף שבדיקה כאמור הייתה מאששת או מפריכה את עדותו של עד המדינה. לא מצאתי שיש באמור כדי לפגוע בהגנת המערער. מספר ראיות שהוגשו מלמדות כי מס התשומות נוכח מחלקן הארי של החשבונות: אמרותיו של שינכה כי קיבל מעד המדינה 36 חשבונות, כמתואר בכתב האישום, והעבירן לרואה החשבון שלו שדיווח עליהן בספרי החברה שבבעלותו של שינכה (ת/17 הודעה מיום 28.10.2011 ש' 32-39), וכן כרטיסי הספק של החברות שבבעלותם של שינכה ותשובה (ת/35, ת/66, ת/141), בהם מופיעות החשבונות הפיקטיביות שקיבלו השניים.

56. המערער טען כי מכיוון שהמשיבה לא בדקה את סרטוני המצלמות שהוצבו סביב ביתו, אשר היה בהם לאשש או להפריך את טענות עד המדינה בעניין הפגישות שנערכו עם הלווים, נפגעה יכולתו להתגונן. גם בטענה זו אין ממש, שכן המערער טען בחקירתו כי בביתו לא מותקנת מערכת הקלטה (ת/4א), תמליל חקירה מיום 26.10.2011, עמ' 50-51), ומכל מקום לו סבר המערער כי הקלטות רלוונטיות שיש בהן כדי לתמוך בגרסתו אכן קיימות, היה באפשרותו להעבירן לידי התביעה או להגישן כראיה מטעמו.

57. הנה כי כן, בדין הורשע המערער בעבירות אשר יוחסו לו במסגרת האישום הראשון על בסיס עדותו של עד המדינה, לה נמצאו סיוע ממספר מקורות עצמאיים, בעניין המצוי בלב המחלוקת. לא נפל כל פגם בהכרעת הדין במישור זה. אפנה עתה לבחינת טענות המערער בנוגע ליתר האישומים.

58. הרשעת המערער בעבירות הלבנת ההון נושא האישום השני מבוססת על העובדות שהוכחו באישום הראשון. בית המשפט קמא קבע כי הקשר עם פלוני והעבירות שבוצעו לשם קידומו הניבו למערער רכוש אסור, הכולל בעיקרו את החזרי ההלוואות ואת סכומי המע"מ שנשארו בידיו, ואפשרו למערער להסוות את הרכוש האסור ואת מקורו. כך למשל, נקבע כי המערער השתמש בהמחאות הלווים המשוכות לפקודתה של לב אנרגיה לתשלום שכר טרחת עורך דין ולרכישת כלי רכב.

מכיוון שלא מצאתי להתערב בקביעותיו של בית המשפט קמא באישום הראשון, עומדת הרשעת המערער באישום השני על כנה. בעיקרי הטיעון מטעמו הוסיף המערער וטען כי רצונו להסתיר את פירות עבירת המקור לא הוכח. מאחר שטענה זו נטענה בעלמא, בלא פירוט, ומבלי שהועלתה בפני בית משפט קמא או בנימוקי הערעור, לא מצאתי להתייחס אליה (ע"פ 4317/97 פוליאקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 304, 289 (1999)).

59. עניינו של האישום השלישי בעבירת איומים. הרשעתו של המערער בעניין זה התבססה על עדותו של פלוני. לגרסת פלוני, לאחר שתשובה לא עמד בהחזר הלוואה, והמחאות שנתן תשובה למערער כהחזר ההלוואה לא נפרעו במועדן, איים המערער על תשובה במספר מקרים. הן בכתב האישום והן בעדותו של פלוני לא צוינו במדויק המועדים והמקומות בהם הושמעו האיומים. במקרה אחד צוין בכתב האישום כי המערער איים על תשובה במהלך פגישה שנערכה במושב תירוש; במקרה אחר, שאינו מתואר במקום ובזמן, איים המערער על תשובה ואמר לו "אני אעיף לך את הראש לפני שתיקח לי את הכסף"; במקרים נוספים, איים המערער על תשובה בטלפון ואמר לו שיש לו 48 שעות לשלם את החוב.

סיוע לעדותו של פלוני נמצא בשיחות טלפון, שהוקלטו בהאזנת סתר, אותן קיים המערער עם אחרים בטרם פגישתו עם תשובה בחודש ספטמבר 2011 במושב תירוש. באחת, שהלך הרוח בה מלמד כי המערער עצבני, אומר המערער ש"אני רוצה לטפל בדרך שאני יודע לטפל" ובהמשך "חשבו אני גנב אני אוותר לו ככה... לפעמים צריך אהה..זה..כי אנשים לא מבינים דרך אחרת..". בשיחה אחרת ביום הפגישה אמר

המערער "לשני האחים האלה במושב שם, נשב לסגור את העניין" ובהמשך "אני לא מכיר ולא רוצה להכיר. שיביא את מה שמגיע לי שיהיה בריא".

60. בערעור טען המערער נגד ממצאי העובדה שקבע בית המשפט קמא. לטענת המערער, פלוני מסר ארבע גרסאות שונות לעניין המקום בו איים המערער על תשובה: במושב תירוש, בביתו של המערער, בטלפון או בפגישה "בארבע עיניים". לשיטתו, בית המשפט קמא לא נתן דעתו לסתירות אלו. עוד מלין המערער על כך שבית משפט קמא לא קבע באיזו מהפגישות במושב תירוש הושמעו אימים. לבסוף טען המערער כי מכיוון שאף אחד ממשותפי הפגישה בתירוש לא העיד התמונה שנפרשה בפני בית המשפט קמא היא חלקית בלבד.

61. לטענת המשיבה אין ממש בטענותיו של המערער, שכן מכתב האישום ומהכרעת הדין עולה בבירור כי היו מספר אירועים בהם איים המערער על תשובה. על כן, האיומים השונים שתיאר פלוני אינם סותרים אחד את השני, אלא מתייחסים לאירועים שונים, מה שמחזק את עמדת המשיבה. המשיבה הוסיפה וטענה כי בהתאם לדין יש לתאר את עובדות העבירה במידה שאפשר לבררן, ולכן אין פגם בכך שלא צוינו המועדים המדויקים בהם התרחשו האיומים. עוד טענה המשיבה כי המערער העיד כי היה מודע להשפעה שיש לו על הלוויים.

62. לא מצאתי ממש בטענות המערער. מכתב האישום עולה בבירור כי יוחסו למערער איומים על תשובה במספר אירועים שונים, אחד מהם אמנם בפגישה במושב תירוש, אך גם במועדים נוספים. משכך, כטענת המשיבה, אין בתיאורים השונים שמסר פלוני בחקירתו כדי לפגום בעדותו.

בנוסף, כפי שמצינת המשיבה, על פי סעיף 85(4) לחסד"פ כתב האישום יכול את "תיאור העובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן במידה שאפשר לבררם", אולם נכון אני לקבל כי בהעדר פירוט מספיק בכתב האישום של העובדות והנסיבות עלולה להיפגע יכולתו של הנאשם להתגונן מפני האישומים נגדו (ראו יעקב קדמי על סדר הדין בפלילים חלק שני 916 (מהדורה מעודכנת, 2009)). עם זאת, לא מצאתי כי הגנתו של המערער נפגעה במקרה הנוכחי. המערער טען אמנם כי תשובה לא חב לו כספים, אלא לפלוני, אולם אישר את קיומן של שתי פגישות בהם נכח במושב תירוש, האחת בחודש מאי 2011 (בה נכח גם פלוני) והשנייה בחודש ספטמבר 2011 (פ/3755-3757). המערער אישר עוד כי ייתכן שפנה לתשובה באופן אישי בעניין החוב

(אף שלטענתו במטרה לעזור לפלוני לגבות את החוב), כי דיבר עם תשובה בטלפון, וכי אמר לו שאם תוך 48 שעות לא ישולם החוב, יוותר על הכסף (פ/3766-3767).

בנסיבות אלו, גדר המחלוקת מצומצם הוא, ונוגע למשמעותם של הדברים ולא לקיומן של הסיטואציות המתוארות, ועל כן לא מצאתי שיש בהעדרם של מועד מדויק לאיום או למקום בו הושמע כדי לפגוע בהגנתו של המערער. אשר על כן, משנקבע כי תשובה היה חייב כספים למערער אני סבור, כבית המשפט קמא, כי השיחות שערך המערער, אף שהוקלטו לאחר הפגישה בחודש מאי – סביב הפגישה שנערכה בחודש ספטמבר, מלמדות על תחושתיו של המערער ביחס לחובו של תשובה ומסבכות את המערער באיום על תשובה בפגישה שנערכה בחודש מאי במושב תירוש, ובמועדים נוספים במהלך אותה תקופה, כפי שהעיד פלוני.

63. מאחר ועצם אמירת האיומים הוכחה בראיות, לא מצאתי טעם לפגם באי-העדתם של הנוכחים בפגישה בתירוש. הן מהטעם שהמערער עצמו טען שבאותו מועד נמצאו במקום למעלה משלושים איש, ולא הצליח לפרט מי בדיוק נכח במעמד הפגישה, והן מהטעמים עליהם עמדתי לעיל בעניין אי זימון הלוויים.

64. מכל האמור עולה כי בדין הורשע המערער במיוחס לו בגדרי האישום השלישי.

האישום הרביעי

65. עניינו של אישום זה בשני איומים לפגיעה בעד המדינה שהשמיע המערער במהלך חקירותיו. האיום הראשון הושמע ביום 14.11.2011 באוזניהם של שני שוטרים (להלן: השוטרים) במהלך הפסקה בחקירתו של המערער. השוטרים העידו כי שמעו את האיום, אך שזה לא הוקלט, מכיוון שההקלטה הופסקה באותו שלב לאחר שהסתיימה חקירת המערער לאותו היום. השוטרים הוסיפו כי לאחר שהדליקו שוב את מכשיר ההקלטה ניסו לדובב את המערער אך ללא הצלחה. בעדותו אישר המערער כי ביצע חיווי של אקדח אך טען שאמר כי הוא "מעדיף לקבל כדור בראש ולא להישבע בשקר בילדים שלי". לגרסתו, דבריו סולפו. האיום השני הושמע יומיים לאחר מכן באוזניהם של חוקרי רשות המיסים, והוקלט בהקלטות החקירה, ועל כן תוכנו אינו שנוי במחלוקת.

66. לעניין האיום הראשון, המערער טען כי בית המשפט קמא התעלם מסתירות בין עדויותיהם של שני השוטרים וכן כי יש לקבל את חוות הדעת מטעמו, לפיה נעשתה

התערבות חיצונית בדיסק ההקלטה, מה שיצר חלל ריק לתוכו יצקו השוטרים את הסיפור בדבר השמעת האיום הראשון. בנוגע לשני האיומים, טען המערער כי דבריו נאמרו מתוך סערת רגשות וכן כי יסודות עבירת האיומים לא התקיימו, שכן החוקרים כלל לא חשו איום, מאחר שהאיום לא כוון כלפיהם, ולכן מדובר לכל היותר בניסיון לאיום. בהקשר זה מפנה המערער לעניין לם (רע"פ 2038/04 לם נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(4) 96 (2006)).

67. לא ראיתי לקבל את טענות המערער. קביעותיו העובדתיות של בית המשפט קמא לעניין האיום הראשון מבוססות על עדויות השוטרים אותן מצא מהימנות ואותן העדיף על פני גרסת המערער. כמו כן, טענת המערער לעריכה מאוחרת של הקלטת החקירה נדחתה על ידי בית המשפט קמא לאחר ששמע את עדותו של מומחה ההגנה, בחר שלא לקבלה, והעדיף את עמדת המומחית המשטרתית לפיה ההקלטה מקורית ולא ערוכה. בקביעות אלו אין כל עילה להתערבות, בפרט שהמערער לא שלל בעדותו את השימוש בחלק מהביטויים המיוחסים לו.

כמו כן, בית המשפט קמא נתן מענה לטענת המערער בדבר התקיימות יסודות עבירת האיום:

"לדעתי 'סערת הרגשות' אינה שוללת את התוכן המאיים של הדברים שהושמעו. ההיפך הוא הנכון. סערת הרגשות עלולה בנסיבות מסוימות להוות תמריץ למימוש האיום. יתר על כן, פסיקה מפורשת היא שאיום על פלוני עשוי להתגבש לכדי עבירת איומים גם כשהוא מושמע באוזני אלמוני (ע"פ 2038/08 לם נ' מדינת ישראל).

עיון בפסק הדין שההגנה נסמכה עליו מגלה שלא ניתן לעגן בו את הטענה שנטענה מפי הסנגוריה.

לב העניין בעבירת איומים הוא מידת הרצינות של האיום וכוחו של המאיים גם לממש את האיום. בדנן, עוצמת האיום ורצינותו בולטות ביותר ושמו של הנאשם הולך לפניו (כך ראינו גם מעדויות שונות במשפט זה וגם מפיו בהקשר לכוחו להוציא לפועל איומים שכאלה). זה ועוד זה. שבעניין דנן פשוט וברור שיש אפשרות סבירה מאוד שהאיום יגיע לאוזני פלוני."

אין ממש גם בטענת המערער לפיה האיום לא גרם לשוטרים תחושת פחד, שכן, כפי שצוין באותו עניין לם, "הקביעה אם תוכן הביטוי הוא מאיים נעשית על פי אמת מידה אובייקטיבית. הבחינה נעשית מנקודת מבטו של האדם מן היישוב, המצוי

בנסיבותיו של המאום, ולא על פי אמת מידה סובייקטיבית ומנקודת מבטו של המאום בלבד" (שם, בעמ' 109). כפי שציין בית המשפט קמא לעיל, בהתבסס על עדויות השוטרים, רצינותו של האיום, והעובדה כי נאמר מפיו של המערער, נלמד על תוכנם המאיים של הדברים.

האישום השישי

68. אישום זה עניינו בעבירת שיבוש מהלכי משפט, בגין אחריותו של המערער להיעלמותה של רשימת הלווים משולחן ביתו. כזכור, בחיפוש שנערך ללא עדים בביתו של המערער נמצאה רשימת הלווים מוסלקת בתוך שולחן האוכל, והיא צולמה והושארה במקומה. כשנשאל המערער בחקירתו על קיומה של הרשימה שמר על זכות השתיקה. בחיפוש נוסף שנערך בנוכחות המערער, כשבועיים לאחר החיפוש הראשון, נמצא כי רשימת הלווים הוצאה מהשולחן, והמערער הכחיש כי נהג להסתיר מסמכים בשולחן. בעדותו בבית המשפט שינה המערער את גרסתו והעיד שהרשימה שייכת לו, וכי ידע שהיא נמצאת בשולחן (פ/3441), אך טען שאינו יודע כיצד היא נעלמה.

69. בית המשפט קמא קבע כי אין לקבל את גרסתו הכבושה של המערער, שמשקלה נמוך, והטעים כי המערער לא הניח ולו תשתית עובדתית מזערית לכך שאדם כלשהו היה בקיא בבעיותיו במועד מעצרו וידע לסלק ראיות מפלילות. כמו כן, מכיוון שהמערער עצמו טען לכל אורך הדרך כי מעשיו חוקיים, קלושה ההשערה כי אחד ממכריו יפעל על דעת עצמו לסילוק הרשימה.

70. המערער שב וטען בערעור כי בתקופה הרלוונטית שהה במעצר בתנאי בידוד ולכן אף אם מי ממקורביו פעל להעלמת רשימת הלווים על מנת לסייע לו, הוא לא ידע על כך. לשיטתו, ההרשעה מבוססת על ראיות נסיבתיות בלבד, כיוון שלא נבדקו סרטי האבטחה מביתו, ומשום שמקורביו לא נחקרו. לטענתו, ייתכן שאב הבית, בעל גישה להיכנס לביתו, העלים את הרשימה.

71. טענותיו של המערער הן טענות שבעובדה, אשר נדונו ונדחו בבית המשפט קמא. בערעורו חוזר המערער על הטענות מבלי להתייחס לקביעותיו ולנימוקיו של בית המשפט קמא. אין בידי לקבל את טענותיו. המערער דבק במהלך כל ההליך בטענה כי מעשיו חוקיים, מה שלא מתיישב עם הטענה כי גורם חיצוני כלשהו יפעל, בלא הוראה מן המערער, להעלמתה של הרשימה לשם טובתו של המערער. מיכה סרוסי, מקורב

למערער שהחזיק במפתח לבית, נחקר וטען כי לא העלים את הרשימה, אך סיפר כי המערער יצר איתו קשר דרך גורם שלישי בעת שהיה עצור בבידוד (ת/125, ש' 58-63)). מכל מקום, המערער לא מפנה לאדם מסוים שהיה עשוי להעלים את הרשימה, וטענתו כי אב הבית העלים את הרשימה קלושה, בהינתן שזו הוחבאה ובהעדר כל טעם הגיוני מצד אב הבית להעלמתה על דעתו בלבד. אשר לסרטוני האבטחה, אין לי אלא לחזור על דברי בעניין שהובאו לעיל, ואוסיף כי המערער סיפר בחקירתו כי המצלמות מוצבות רק בכניסה והיציאה מהבית ובמרפסת (ת/4א; תמליל חקירה מיום 26.10.2011, עמ' 51), כך שאין הן מתעדות את שולחן האוכל.

72. נוכח האמור, בהינתן העובדה כי המערער תקשר עם מקורביו במהלך מעצרו, בהעדר כל טעם להעלמת הרשימה מבלי מעורבותו של המערער, ובשים לב למסגרת הזמנים הקצרה במהלכה נעלמה הרשימה, בדין הורשע המערער במיוחס לו במסגרת האישום השישי.

73. לסיכומם של דברים, לאחר ששבתי ובחנתי את מכלול הדברים, כמו גם את טענותיו הפרטניות של המערער, לא מצאתי עילה להתערבות בהכרעת דינו של בית המשפט קמא.

הערעור על גזר הדין

74. המערער העלה מספר טענות לעניין גזר הדין. המערער טען כי מתחם העונש שנקבע חמור מידי, תוך שהוא מפנה לעניין חג'אמה, שנדון בפני אותו מותב בבית המשפט קמא, ובו נגזר עונש מקל יותר, אף שלטענת המערער המעשים שנדונו חמורים יותר (ת"פ (ת"א) 40083/07 מדינת ישראל נ' חג'אמה (3.5.2013); והערעור בו הוחמר העונש: ע"פ 4316/13 מדינת ישראל נ' חג'אמה (30.10.2014) (להלן: עניין חג'אמה)). כמו כן, הפנה המערער לקביעתו של בית המשפט קמא בגזר הדין כי יש לראות את מעשיו של המערער באור מחמיר "משום שהמהלכים בוצעו תוך ניצול "מוניטין" של הנאשם כאדם מסוכן שיש לציית להוראותיו כדי למנוע פגיעה חמורה מידו". לטענת המערער אין להתחשב ב"מוניטין" המוזכר כנסיבה מחמירה מכיוון שאין בסיס ל"מוניטין" זה בחומר הראיות, ועל כן יש להקל בעונשו. עוד טען המערער כי יש להורות כי עונשי המאסר שהושתו עליו ירוצו בחופף, כי יש לתת משקל בגזירת העונש לנסיבותיו הבריאותיות ולתנאי מאסרו, וכי יש להפחית את הקנס שהושת עליו נוכח מצבו הכלכלי הקשה.

75. המשיבה טענה כי אין עילה להתערבות בגזר הדין.

76. בטרם אפנה לטענת המערער בדבר מדיניות הענישה הנוהגת, מצאתי להביא את דבריו של השופט מ' מזוז בעניין דומה:

"האפשרות לעמוד על רמת הענישה הנוהגת (ככל שזו קיימת) במצב של ריבוי עבירות מסוגים שונים הינה קשה מאוד ליישום ולביצוע. כידוע, לעולם "אין שני מקרים זהים" (ע"פ 371/10 מהראן נ' מדינת ישראל (24.5.2010); ע"פ 525/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה י (5.7.2012)). עם זאת, כשמדובר בניסיון לאיתור רמת הענישה הנוהגת בהתייחס לעבירה אחת או מכלול עבירות מצומצם ורווח, קל יחסית למצוא מקרים אשר הגם שאינם זהים למקרה הנדון – נסיבותיהם דומות לנסיבות המקרה הקונקרטי שבפני בית המשפט. לעומת זאת, בבואו של בית המשפט לעמוד על מדיניות הענישה הנוהגת בקשר לתיק שבו הורשע הנאשם בעשרות ואף מאות עבירות מסוגים שונים (כבעניינו), קשה ואף בלתי אפשרי לאתר פסיקה קודמת הדנה בענישה בגין עבירות מסוג ובהיקף דומים. במצב שכזה, הציפייה שבית המשפט יצליח להגדיר בעניינו של נאשם, המואשם בריבוי עבירות מסוגים שונים, עונש או מתחם ענישה אשר יהיו קורלטיביים באופן מלא, או אף בקירוב, ל"ענישה הנוהגת" – אינה סבירה ואינה מעשית." (ע"פ 8345/15 אוחנה נ' מדינת ישראל, פסקה 34 (19.9.2017) (להלן: עניין אוחנה)).

77. לאור דברים אלו, איני סבור שיש בעניין חג'אמה כדי להועיל למערער. בתמצית, באותו עניין הורשע הנאשם בעבירות מס והלבנת הון, בגין פעילותו בניכיון המחאות בלא דיווח לרשויות במשך תקופה של למעלה משמונה שנים ובהיקף הכנסות של עשרות מיליוני שקלים. כמו כן, הורשע אותו מערער בעבירה של שיבוש מהלכי משפט. בית המשפט המחוזי גזר על הנאשם שלוש שנות מאסר בפועל, ולאחר שערעור שהגישה המדינה התקבל, הוחמר עונשו והועמד על ארבע וחצי שנות מאסר בפועל.

בפסק הדין בערעור בעניין חג'אמה, הדגישו שניים מחברי המותב כי החמרה זו אינה ממצה את הדין, כנהוג בערעור שמוגש על ידי המדינה. מכאן ניתן ללמוד כי בעבירות כגון דא ראוי להטיל עונש חמור יותר, כפי שעשתה בעניינו הערכאה הדיונית. זאת ועוד, עיון בפסיקתו של בית משפט בעת האחרונה מחזק מסקנה זו ומלמד על החומרה המיוחסת לעבירות כלכליות, בפרט כשהן נעשות בתחכום רב כבעניינו, אף שלכל מקרה הנסיבות הייחודיות לו (ראו, למשל, ע"פ 2724/17 מורגנשטרן נ' מדינת ישראל – רשות המיסים (24.4.2018); עניין אוחנה; ע"פ 5783/12

גלם נ' מדינת ישראל (11.9.2014)). חומרה מיוחדת בענייננו נמצאת בתחכום הרב שקיים במיזם ההלוואות, שנועד להקשות על זיהוי המרמה ויש בו כדי להשליך על הענישה בנסיבות העניין. אכן, אין לומר שעונשו של המערער מצוי בחלקה התחתון של הענישה הנוהגת, אולם אין בנתון זה, כשלעצמו, כדי להביא להקלה בעונשו.

78. עוד יש לעמוד על העונשים שהושתו על מעורבים נוספים בפרשה, ועל היחס ביניהם לבין עונשו של המערער, בהתאם למעמדם, תפקידם, וחלקם היחסי בפרשה. תפקידם בפרשה של יתר המעורבים הרלוונטיים – תשובה, שינכה ומיכאלי, שולי יותר מתפקידו של המערער וחלקם בפרשה קטן יותר. כפי שכבר עמדתי באריכות לעיל, למערער חלק מרכזי בפרשה, בהיותו הבנק שמאחורי ההלוואות וגורם שאין בלתו במיזם העברייני. מיכאלי הוא ספק שירותים הסר למרותו של המערער, ואילו שינכה ותשובה הם "לקוחות" ולכל אחד מהם נתן המערער מספר הלוואות, שהן רק חלק מיישום וביצוע התכנית בראשה עמדו המערער ופלוני. בהתאם, אין פגם בכך שהעונש שהושת על כל אחד מהשלושה נמוך מעונשו של המערער.

79. מכאן לטענת המערער לעניין ה"מוניטין". כפי שכבר עמדתי לעיל, אין ממש בטענה זו. ה"מוניטין" של המערער הובא שוב ושוב כחלק מהנרטיב שציירו באי כוחו בבית המשפט קמא. ה"מוניטין" של המערער ניכר היטב גם מעדותו של שינכה, במהלכה התרשם בית המשפט קמא כי שינכה מפחד מהמערער, ומההודעות שמסרו שינכה וקונין במשטרה בהן הביעו חשש מפגיעה במשפחתם במקרה שלא יחזירו את ההלוואה. יתרה מכך, המערער עצמו התייחס לתחושה שהוא משרה על הסביבה, והעיד בקשר לפגישה שהתקיימה במושב תירוש כי הסכים "לעזור" לפלוני לגבות את החוב מתשובה וציין בקשר לאמרות שיוחסו לו כי "פשוט כשזה יוצא מפה שלי זה לא נשמע טוב" (פ/3767). אשר על כן, תחושת המסוכנות שיצר המערער וה"מוניטין" שקנה לעצמו הוכחו בראיות. בעניין העונש, אף ללא התחשבות במוניטין, העונש אינו חמור יתר על המידה בהינתן מעשיו ועברו הפלילי של המערער.

80. המערער טען עוד כי יש בנסיבותיו הבריאותיות והאישיות להביא להקלה בעונשו, אולם משבחר שלא להרחיב בטענותיו אלו ולא לנמקן, לא מצאתי לקבלן. מה גם שבית המשפט קמא התייחס לטענות אלו, עיין במסמכים הרפואיים שהוגשו ולא מצא שיש במצבו הרפואי של המערער כדי להקל בעונש המאסר שהושת עליו.

81. לעניין ריצוי העונשים שהוטלו על המערער במצטבר, הפנה המערער לסעיף 45(א) לחוק העונשין (שעמד בתוקפו במועד הגשת כתב האישום, אף שבוטל במסגרת חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב-2012, ס"ח 102), שקובע כי במקרה בו נאשם נדון במשפט אחד לעונשי מאסר בשל עבירות שונות, ברירת המחדל היא ריצוי העונשים בחופף. בית המשפט קמא קבע במפורש כי המערער ירצה את העונשים שהושתו עליו במצטבר, ובית משפט זה קבע לא אחת כי שיקול הדעת בסוגיה זו הוא רחב ביותר (ראו ע"פ 3206/11 ז'אנו נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (10.6.2013)). בענייננו, נוכח מידת התחכום במיזם העברייני, ומאחר שמצאתי כי עונש המאסר שהושת על המערער ראוי בנסיבות העניין, ואינו סוטה מהענישה הנוהגת או הראויה, לא מצאתי עילה להתערבות בהחלטת בית המשפט קמא.

82. לבסוף, לא מצאתי לקבל את טענות המערער להפחתת סכום הקנס. מטרת הקנס בענישה היא לבטא, בין היתר, ענישה בגין הרווח הכלכלי שביקש העבריין לגרוף לכיסיו (ע"פ 2996/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה שח (11.5.2011)). נוכח אופיין הכלכלי של העבירות בהן הורשע המערער, היקפי הלבנת ההון שביצע, וסכומי הריבית האסטרונומיים שהרוויח כריבית עבור ההלוואות, יש מקום להטלת קנס בשיעור משמעותי, כפי שנעשה. אציין, כי תשלום הקנס עוכב בשישה חודשים על מנת לאפשר למערער לפנות למרכז לגביית קנסות בבקשה לפריסת תשלום הקנס (החלטת השופט ט' גובראן מיום 26.7.2016), וחזקה עליו כי פעל בהתאם. עם זאת, מצאתי להתערב בעונש המאסר חלף הקנס שהושת על המערער ולהעמידו על 12 חודשים חלף 18 חודשים, בשים לב לאורך תקופת המאסר שהושתה על המערער.

83. סוף דבר, אם תשמע דעתי, יידחה הערעור על שני חלקיו, למעט העמדת המאסר חלף הקנס על 12 חודשי מאסר.

השופט נ' הנדל:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט (בדימ') א' שהם:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ג' קרא.

ניתן היום, ד' בתשרי התשע"ט (13.9.2018).

ש ו פ ט

ש ו פ ט (בדימ')

ש ו פ ט